

Alexandru Martiniuc
Olga Ghisem

ETICA

Видавництво
АТЛАНТ

Alexandru Martiniuc
Olga Ghisem

ETICA

**Manual
pentru clasa a 5-a
a instituțiilor
de învățământ mediu general
cu predare în limba română**

**Recomandat
de Ministerul Învățământului și Științei
al Ucrainei**

Київ
Видавництво «Атлант»
2023

УДК 17(075.3)
М29

Перекладено за виданням:

Мартинюк О. О. Етика : підруч. для 5 класу закл. загал. серед. освіти / О. О. Мартинюк, О. О. Гісем. — Харків : Вид-во «Ранок», 2023. — 128 с. : іл.

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

(наказ Міністерства освіти і науки України від 08.02.2022 р. №140)

**Видано за рахунок державних коштів.
Продаж заборонено.**

În corespundere cu model de curriculum „Etica. 5-6”
(colectivul de autori: Pometun O. I., Remeh T. O., Kryahmarel V. U.)

Autorii manualului:

Martiniuc O. O., Ghisem O. O.

Мартинюк О. О.

М29 Етика : підруч. для 5 класу з навч. румунською мовою закл. загал. серед. освіти / О. О. Мартинюк, О. О. Гісем ; переклад М. Г. Кирчул. — Київ : Вид-во «Атлант», 2023. — 128 с. : іл.

ISBN 978-617-8159-00-9 (рум.)

ISBN 978-617-09-7926-1 (укр.)

УДК 17(075.3)

ISBN 978-617-8159-00-9 (рум.)

ISBN 978-617-09-7926-1 (укр.)

© Мартинюк О. О., Гісем О. О., 2023

© ТОВ Видавництво «Ранок», оригінал-макет, художнє оформлення, 2023

© Кирчул М. Г., переклад румунською мовою, 2023

Dragi elevi ai clasei a 5-a!

Manualul de etică vă va face cunoștință cu un obiect nou, care studiază știința despre morală. Fiecare persoană face parte din societate și contactează zilnic cu alți oameni. Cunoașterea principiilor morale este necesară pentru ca oamenii să poată să se comporte corespunzător în diverse situații de viață. Manualul de etică vă va ajuta să înțelegeți acest sistem complex de relații. Studiind etica, veți putea înțelege legăturile dintre o persoană și societate, să vă orientați bine pentru a lua decizii corecte; să respectați normele generale morale pentru a rezolva situații de viață; să aveți propria poziție în societate și să construiți relații cu oamenii, chiar dacă părerile lor diferă de ale voastre.

Manualul constă din patru capitole, fiecare capitol are o anumită temă, care este dezvăluită succesiv în paragrafele fiecărui capitol.

Fiecare paragraf începe cu precizarea scopului: **„Studiind acest paragraf, veți putea...”**. Întrebările care urmează vă vor ajuta să vă pregătiți pentru percepția materialului nou (rubrica **„Exprimați-vă părerea”**).

Materialul paragrafului este împărțit în puncte. Fiecare punct este un fragment separat finisat, căruia îi este dedicat paragraful.

Opiniile personalităților renumite (rubrica **„Merită să medităm”**), textele suplimentare (rubrici **„Observați”**, **„Date interesante”**, **„Etica în Ucraina”**), fragmente din surse (rubrica **„Lucrul cu sursa”**) ilustrațiile, schemele, tabelele sunt importante pentru însușirea materialului. Ele reprezintă o parte importantă a informațiilor educaționale, care vă sunt propuse să le prelucrați. Unele dintre aceste elemente sunt însoțite de însărcinări. Explicațiile termenilor și noțiunilor din text sunt incluse în rubrica **„Dicționar”**. Când învățați o temă nouă, vă vor fi de folos capacitățile de a lucra în grup (rubrica **„Lucrăm împreună”**).

Întrebările și sarcinile date după fiecare paragraf vă vor permite să vă verificați și să vă dezvoltați cunoștințele și abilitățile. Ele implică atât munca independentă, cât și colectivă. După studierea capitolului, sunteți invitați să lucrați asupra textelor surselor, care evidențiază anumite abilități morale (rubrica **„Dezvoltăm deprinderile morale”**). După ce ați citit textele, trebuie să îndepliniți sarcinile pentru ele.

Există un adaos interactiv electronic la manual, care poate fi găsit prin codul QR sau prin link scurt.

Vă dorim succes!

INTRODUCERE

§ 1. Morala. Etica

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați ce înseamnă morala și etica;
- să aflați de ce valorile morale ale societății reprezintă principii directoare ale vieții umane;
- să faceți cunoștință cu lista de valori morale pentru copii, să vă exprimați părerea referitor la aceasta;
- să aflați despre „regula de aur a moralității”, să o ilustrați cu exemple din viața proprie și din viața altora;
- să înțelegeți importanța autocunoașterii și autoaprecierii în creșterea morală a unei persoane.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Care sunt regulile de conduită? Dați exemple de reguli de conduită în diferite comunități și situații.
2. Imaginați-vă că vă aflați printre alte personalități inteligente. Cum vă veți simți aici, dacă nu ați ști ce este bine și ce este rău pentru ei? Explicați-vă părerea.

1. Morala și etica

Diferitele popoare, care locuiesc pe planeta noastră, au propriile lor idei despre bine și rău, corect și incorect în faptele umane, comportament adecvat și inadecvat. În anumite moduri acestea sunt asemănătoare, în altele sunt diferite. Ele sunt transmise din generație în generație sub formă de idei sau indicații despre ceea ce ar trebui și nu

Etica studiază morala —
ce e bine și ce e rău

ar trebui să facă oamenii. De la părinți și rude ați primit primele învățături cum trebuie să vă comportați.

Filozoful roman antic Cicero a folosit pentru prima dată cuvântul „**morală**” pentru a descrie ideile, care existau în vremea lui, despre comportamentul dorit și nedorit al oamenilor. Iar filozoful grec antic Aristotel, a fost primul, care a propus denumirea de „**etică**” pentru știința, care studiază moralitatea.

DICȚIONAR

Morala — un ansamblu de norme și principii, folosite de oameni în diverse situații de viață.

Etica — știința care studiază morala.

ETICA ÎN UCRAINA

După părerea cercetătorilor contemporani ucraineni în domeniul eticii Victor Malakhov, Hennady Marushevsky și Andrew Subbotin, „gândirea etică a Ucrainei moderne caută să înțeleagă situația dificilă de a restabili normele morale ale identității ucrainene și implicarea în comunitatea europeană cu moralitatea ei specifică”.

Trebuie să acordați atenție particularităților moralității și eticii. Morala a însoțit întotdeauna dezvoltarea omenirii sub diferite forme. Îi este inerentă în toate etapele de dezvoltare.

Etica ca știință apare atunci când oamenii au dorința să cerceteze normele morale existente. Etica studiază originea normelor morale și cercetează regulile existente ale comportamentului uman. Ea îi ajută pe oameni să învețe să trăiască împreună în societate.

Încheind studierea acestor termeni, putem spune că etica este știința principiilor morale ale comportamentului uman, iar morala este aplicarea acestor principii de către oameni în diverse situații.

2. Valorile morale

Ceea ce este recunoscut ca adecvat sau neadecvat în atitudinea oamenilor unii față de alții, într-o anumită societate, constituie noțiunea de **valori morale**.

DICȚIONAR

Valorile morale sunt modele și cerințe morale, care permit determinarea faptelor umane drept corecte și incorecte, bune și rele.

Valorile morale includ idei importante pentru viața oamenilor, despre bine și rău, corect și incorect, fericire și nefericire, etc., care reflectă atitudinea lor față de realitate din punctul de vedere a ceea ce este dorit și a ceea ce este nedorit. În același timp, orice valoare este importantă în comparație cu opusul ei. Oamenii caută dreptatea, atunci când se confruntă cu nedreptatea și apără libertatea pentru că știu ce este robia.

Valorile morale sunt numite principii de viață ale unei persoane. Acționează ca modele de comportament, cu ajutorul cărora ea evaluează realitatea și se orientează în ea. De exemplu, înțelegând ce este bine și ce este rău, omul se străduiește să facă bine, înțelegând dauna răului, sau, în baza ideilor despre sensul vieții, încearcă să înțeleagă pentru ce trăiește.

Pentru majoritatea bărbaților și femeilor ucrainene, conform oamenilor de știință, sunt importante următoarele valori morale: pământul natal, limba ucraineană, hărnicia, ospitalitatea, bunăvoința, milostenia, altruismul

Unii cercetători contemporani au propus o serie de valori morale pe care fiecare om ar trebui să le învețe. Acestea includ: recunoștința, onestitatea, compasiunea, empatia, cooperarea, respectul, egalitatea, dreptatea, curajul, aprobarea, sinceritatea, responsabilitatea, capacitatea de a se împărți, perseverența, autocontrolul.

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Atunci când organizați o activitate comună, folosiți indiciile „Cum să lucrați în perechi” (pag. 123).

1. Sunteți de acord cu faptul, că o persoană ar trebui să învețe valorile morale de bază? De ce?
2. Propuneți valori care ar putea fi adăugate sau excluse din listă. Explicați-vă părerea.
3. De ce este important ca o persoană să înțeleagă sensul vieții sale?

3. „Regula de aur a moralei”

Problema armonizării relațiilor morale și comunicarea a preocupat întotdeauna mulți oameni. De acest fapt este legată apariția „regulii de aur a moralei”, care este adesea formulată astfel: nu face altora ceea ce nu ai vrea să ți se facă ție și nu proceda cu ei așa, cum nu ai vrea să procedeze cu tine.

Primele mențiuni despre „regula de aur a moralei” datează de la mijlocul mileniului I î.e.n. În special, ea a fost predată de filozoful chinez Confucius.

În Biblie, principala carte a creștinilor din întreaga lume, de asemenea există „regula de aur a moralei”. Aici scrie: „De aceea, orice vrei să-ți faci oamenii, fă-le și tu lor”.

Vă propunem să meditați, de ce anume această regulă a relațiilor umane este considerată „de aur”. A trecut mult timp de la apariția ei, dar, pentru oameni, nu și-a pierdut actualitatea.

LUCRUL CU SURSA

Din conversația lui Confucius cu elevii săi

„Există un cuvânt, după care poți acționa toată viața?” — a întrebat elevul. Învățătorul a răspuns: „Acest cuvânt este reciprocitate. Ceea ce nu-ți dorești ție, nu face altora...”.

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

1. De ce, după părerea voastră, învățătorul a echivalat instrucțiunea „nu face altora ceea ce nu îți dorești ție” cu dragostea față de aproapele? Explicați cum înțelegeți acest lucru.
2. Dați exemple corespunzătoare din propria viață și din viața celor din jur.

4. Creșterea morală a omului

De-a lungul vieții sale, omul se dezvoltă și se schimbă constant. Este important, ca o componentă a acestei dezvoltări să fie creșterea morală. În primul rând, depinde de dorința unei persoane de a se cunoaște și a se aprecia pe sine însuși. **Autocunoașterea** și **autoaprecierea** devin cei mai importanți factori ai perfecționării morale. Ca rezultat al acestui proces, în fața omului apar noi posibilități pentru autorealizare și atingerea armoniei în relațiile cu societatea. „Cunoaște-te pe tine însuși” — era îndemnul lui Socrate. De atunci, eforturile unei persoane de a se cunoaște pe sine, de a înțelege adevăratele sale dorințe și motive ale faptelor sale, punctele tari și punc-

Cunoașterea de sine — o parte importantă a maturizării. Atunci când omul se înțelege pe sine, îi este mai ușor să construiască relații cu ceilalți și să-și găsească propria cale în viață.

tele slabe, să învețe să se autoconducă și să obțină ceea ce dorește, nu și-au pierdut importanța pentru el.

DICȚIONAR

Autocunoașterea (cunoașterea de sine) este gestionarea de către o persoană a caracteristicilor sale mentale și fizice, înțelegerea de sine a ceea ce se întâmplă de-a lungul vieții sale.

Autoaprecierea (stima de sine) atitudinea omului față de sine și felul cum își apreciază propriile abilități, importanța faptelor sale pentru ceilalți, aprecierea propriilor calități, sentimente, avantaje și dezavantaje.

Potrivit unui cercetător, cel mai accesibil mod de autocunoaștere este „cunoașterea altor oameni”. Caracterizându-i, aflând motivele faptelor lor, o persoană se compară cu ei și datorită acestui lucru are ocazia de a înțelege mai bine prin ce se deosebește de ei.

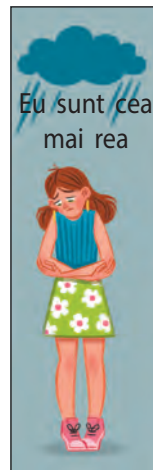
Stima de sine a unei persoane se formează sub influența aprecierilor făcute de alții și prin compararea modului în care se vede pe sine cu modul spre care aspiră să fie.

Cercetătorii au ajuns la concluzia că aceasta este adesea subestimată sau supraestimată. Conform primei

Alegerea stimei de sine a unei persoane

Care imagine reprezintă stima de sine scăzută și care — stima de sine înaltă?

variante, omul se consideră mai rău decât alții, în conformitate cu a doua variantă — mai bun decât ceilalți. Adică, cu o autoapreciere scăzută, o persoană își subestimează capacitățile și abilitățile. Cu o autoapreciere înaltă omul, dimpotrivă, se supraestimează pe sine și de ce este capabil. O persoană trebuie să învețe să-și formeze o autoapreciere adecvată.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

A fi tu însuți, cu toate punctele tari și slabe, este complet normal.
Carl Rogers, psiholog american din sec. XX.

Cel, care simte propria sa atractivitate, devine atractiv.

Johann Wolfgang Goethe, scriitor și poet german
din sec. XVIII—XIX.

Evită-i pe cei care încearcă să-ți submineze încrederea în sine.

Mark Twain, scriitor american din sec. XIX—XX.

Încrederea în propria minte și în dreptul de a fi fericit a fiecărui individ este baza stimei de sine.

Nathaniel Branden, psiholog american modern

DATE INTERESANTE

Anual, la 29 martie, se sărbătorește Ziua internațională a cunoașterii de sine.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce este morala și etica?
2. Organizați un concurs între echipe sau perechi de eleve și elevi, în formă orală sau scrisă. Compuneți cât mai multe propoziții cu expresiile „valori morale” sau „regula de aur a moralei” într-un oarecare timp.
3. Activista americană din sec. XX. Eleanor Roosevelt a spus: „Nimeni nu vă poate face să vă simțiți inferiori fără consimțământul vostru”. Cum reflectă această afirmație viziunea ei despre autoaprecierea umană? Sunteți de acord cu această părere? Explicați-vă părerea.
4. Din surse suplimentare, selectați zicători și proverbe ucrainene despre valori morale sau compuneți singuri.
5. Discutați despre problema „Poate „regula de aur a moralității” să-și piardă sensul pentru comunitatea umană?”. Folosiți indiciile „Cum să purtați o discuție” (pag. 126).
6. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați în grup și prezentați clasei rezultatele uneia dintre următoarele întrebări: 1) Care sunt orientirurile de viață ale unei persoane? 2) Cum te poți cunoaște pe tine însuși? 3) De ce este important să te autoevaluezi? Folosiți indiciile „Cum să lucrați în grupuri mici” (pag. 124).
7. Pregătiți un articol pentru gazeta de perete „De ce elevii din clasa a 5-a studiază etica”.

Dezvoltăm deprinderile morale

Ce dai, aceea vei primi Poveste populară etiopiană

Trăiau odată doi frați. Făceau totul împreună: au construit împreună o casă pentru amândoi, au cumpărat un măgar. Împărțeau micile venituri în mod egal și trăiau, deși nu în lux, ci în pace și armonie.

Și iată unul dintre frați a găsit o comoară. Lăcomia s-a aprins în inima lui și a decis să ascundă acest lucru. Și-a construit o casă nouă și a început să locuiască separat. A devenit foarte mândru. Nu vroia să-l mai recunoască pe bietul frate. S-a făcut atât de zgârcit, încât nu se mai pomenise în întreaga lume o astfel de zgârcenie.

Odată a venit la fratele sărac și i-a spus:

— Vreau să-mi iau jumătatea mea de casă. Și jumătate de măgar — va fi mâncare pentru câini.

Auzind aceste cuvinte, fratele sărac a început să-l întrebe pe fratele bogat:

— Te rog, nu face asta! Când vei lua jumătate de casă și jumătatea mea se va prăbuși. Îți voi plăti pentru jumătatea ta de casă și pentru jumătatea ta de măgar.

Dar fratele bogat nu a fost de acord:

— Nu, nu vreau. Ceea ce îmi aparține este al meu. De aceea ce este al meu voi lua. Și nu am nevoie de bani sau altceva în schimb.

Au plecat la judecător.

— O, judecătorule! — spuse fratele sărac. — Ascultă-ne și judecă. Suntem frați. Am trăit sărac și am

împărțit totul în mod egal. Împreună am construit o casă, am cumpărat un măgar. Acum fratele meu a devenit bogat! Și-a construit o casă nouă foarte — foarte frumoasă. Acum are turme de vite. Și acum vrea să ne dărâme vechea casă și să ia jumătatea lui. L-am rugat să-mi lase casa și măgarul, dar nu a acceptat această ofertă. I-am oferit bani pentru jumătate din casă și jumătate de măgar. Dar nici el nu este de acord cu asta. De aceea am venit la tine ca să ne poți judeca.

Judecătorul l-a ascultat pe fratele sărac și s-a întors către cel bogat:

— Dar tu ce zici?

Fratele bogat a spus:

— Cinstite judecător! Nu poate fiecare să facă ce vrea cu proprietatea lui? Nu îi cer fratelui meu să-mi dea ceea ce îi aparține, ci el pretinde la ce îmi aparține.

Judecătorul i-a spus bietului frate:

— De ce îl împiedici pe fratele tău să facă ce vrea cu proprietatea lui? Lasă-l să dărâme casa, să taie măgarul și să-și ia partea lui.

S-au dus frații de la judecător. Săracul era foarte trist și abătut, iar cel bogat era vesel și fericit.

Fratele sărac a spus:

— Aceasta este hotărârea unui judecător nechibzuit. Dar fratele bogat l-a contrazis:

— Să fie așa cum a decis judecătorul.

Fratele bogat a ucis măgarul, apoi a chemat servitoarii și a poruncit să dărâme casa.

În același timp fratele sărac a scos din jumătatea sa de casă puținele bunuri, care le avea și a început să dea foc casei. Bogatul a văzut aceasta și a strigat:

— Nu da foc casei, că o să ia foc și jumătatea mea!
Săracul a spus:

— Nimeni nu are dreptul să mă împiedice să fac ce vreau cu proprietatea mea. Iar eu vreau să-mi ard jumătate din casă și să semăn bob pe acest pământ.

Și din nou s-au dus la judecător. După ce i-a ascultat, judecătorul a spus:

— Același lucru pe care vi l-am spus data trecută, îl voi spune și acum. Fiecare are dreptul să facă ce vrea cu bunurile sale. Unul poate dărâma casa pentru a-și lua jumătatea, iar celălalt își poate arde jumătatea.

S-au dus iarăși de la judecător. Bogatul a spus:

— Aceasta este hotărârea unui judecător nehibzuit.

Dar fratele sărac l-a contrazis:

— Să fie așa cum a decis judecătorul.

Și a ars jumătatea sa de casă, iar împreună cu jumătatea lui a ars și jumătatea fratelui său.

După aceea, bietul frate a săpat pământul și a semănat bob. Când a crescut bobul, fiul fratelui bogat a rupt păstăile din grădină și le-a mâncat. Fratele sărac l-a adus pe băiat la tatăl său și i-a spus:

— Fiul tău mi-a mâncat bobul. Îi voi tăia burta și voi scoate bobul.

Fratele bogat a început să-l roage:

— Ah, nu-mi ucide fiul! Îți voi da alt bob în loc de cel pe care l-a mâncat el.

Dar fratele sărac a răspuns:

— Nu, nu-mi trebuie altul. Vreau bobul meu.

Fratele bogat a căzut în genunchi și a început să-l roage:

— Îți dau un sac plin în locul câtorva păstăi — doar nu-mi ucide copilul.

Dar fratele sărac a rămas neînduplecat:

— N-am nevoie de bobul tău, nici măcar de un sac plin. Îmi trebuie cel pe care l-a mâncat fiul tău.

S-au dus la judecător. Judecătorul l-a ascultat pe fratele bogat și a spus:

— Hotărârea mea va fi aceeași ca înainte. Fiecare are dreptul să facă ce vrea cu proprietatea sa. Și când frațele tău își vrea bobul său înapoi, de ce îi oferi altul în schimb? Pleacă și nu mai veni la mine!

Frații s-au întors acasă. Bogatul a chemat la el pe cei mai bătrâni și onorabili locuitori ai satului și a început să-i roage:

— Ajutați-mi fiul! Îi voi da fratelui meu jumătate din avere, ca să aibă milă de fiul meu.

Bătrânii s-au dus la sărac. Fratele sărac a spus:

— Nu am nevoie de averea lui. Fratele meu mi-ar fi ucis fiul chiar și pentru acest bob. Dar nu aveam de gând să-iucid fiul. Am vrut doar să-i dau o lecție fratelui meu lacom.

Astfel povestesc oamenii.

Și oricine va citi această poveste, să ia aminte:

- Dacă arunci o piatră în sus, îți va cădea în cap.
- Nu pofti ce nu e al tău, că ți se ia și ce-i al tău.
- Dacă plănuiești o faptă rea, aceasta va aduce mai întâi nenorocire altora, iar apoi și mai mult necaz ție.

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

1. Explicați, pe baza conținutului poveștii, modul în care morala a influențat faptele și comportamentul fraților.
2. Povestea se încheie cu câteva reguli morale importante. Explicați cum le-ați înțeles și argumentați răspunsul cu exemple din text.

CAPITOLUL I UNICITATEA ȘI IREPETABILITATEA OMULUI

§2. Cum devine omul personalitate

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați ce caracteristici ale unei persoane definesc conceptele de „individualitate”, „personalitate” și „persoană”;
- să identificați diferențele dintre oameni ca trăsătură valoroasă a individualității;
- să explicați care sunt caracteristicile individuale ale unei persoane și să manifestați respect față de ele;
- să aflați cum se formează personalitatea omului.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Prin ce se deosebește omul de animale?
2. Ce trăsături comune sunt caracteristice oamenilor?
3. Prin ce diferă oamenii dintr-o societate?

1. Individualitatea persoanei

De-a lungul secolelor, cercetătorii au încercat să înțeleagă cine este omul. Există o expresie — glumă: „Toți suntem oameni, dar cine este omul?”. La prima vedere, nu este nimic complicat. Putem distinge o persoană din lumea înconjurătoare. Diferența sa față de toate celelalte ființe vii este evidentă. Dar în ce constă?

Potrivit oamenilor de știință, omul este aproximativ 70% o ființă naturală (respiră, mănâncă, doarme, etc.) și 30% — socială (se formează în societate și depinde de aceasta). Ca urmare a combinării influenței acestor medii, apare persoana.

Toți oamenii de pe Pământ sunt diferiți. Diferă prin înălțime, greutate, culoarea pielii, a ochilor și a părului, dar și prin caracter, capacități și deprinderi. Prin urmare, nu întâmplător se spune că fiecare persoană este **unică**.

Noțiunea de „persoană” reflectă calitățile comune ale tuturor oamenilor. Când vorbim despre un reprezentant separat al umanității, purtătorul calităților comune ale rasei umane, care se caracterizează în primul rând prin calități naturale, atunci folosim noțiunea de „individ”.

Caracteristicile naturale ale unei persoane și influența unei anumite societăți prin intermediul familiei și al mediului îi definesc **individualitatea** ca ansamblu de calități unice și distinctive.

DICȚIONAR

Unicitatea este un termen folosit pentru a descrie ceva unic, excepțional.

Individualitatea este o caracteristică unică, care distinge o persoană de alta.

Individualitatea persoanei

Lucrul în grupuri mici. Discutați și decideți, cum reflectă imaginea dată ideile și modalitățile de exprimare a individualității.

Avem caractere diferite, ne deosebim prin preferințe și interese, percepem realitatea înconjurătoare în moduri diferite. Există o expresie „Toți suntem diferiți, dar — egali în drepturi și posibilități”. Recunoașterea acestui principiu este foarte important pentru dezvoltarea armonioasă a societății și a omului.

Știți deja, că una dintre valorile morale este recunoașterea egalității celorlalți. Toți oamenii, ca indivizi diferiți, trebuie să aibă șanse egale pentru a-și realiza calitățile unice și distinctive.

OBSERVAȚI

În activitatea educațională, recunoașterea șanselor egale, pentru realizarea calităților umane, constă în luarea în considerare a caracteristicilor individuale ale fiecărei persoane, în timpul lucrului în perechi, în grup sau colectiv.

2. Caracteristicile individuale ale unei persoane

Din **caracteristicile unei persoane**, care îi determină **individualitatea**, fac parte: modul de gândire, senzațiile de percepție, **caracterul**, **temperamentul** și talentul său.

DICȚIONAR

Caracteristicile individuale ale persoanei sunt un ansamblu de caracteristici mentale care disting capacitățile unei persoane de altă persoană: gândirea, memoria, imaginația și particularitățile deprinderilor sale, intereselor și caracterului său, etc.

Caracterul este un ansamblu de trăsături individuale ale unei persoane, manifestate prin atitudinea sa față de sine, față de lumea din jurul său și prin comportamentul său.

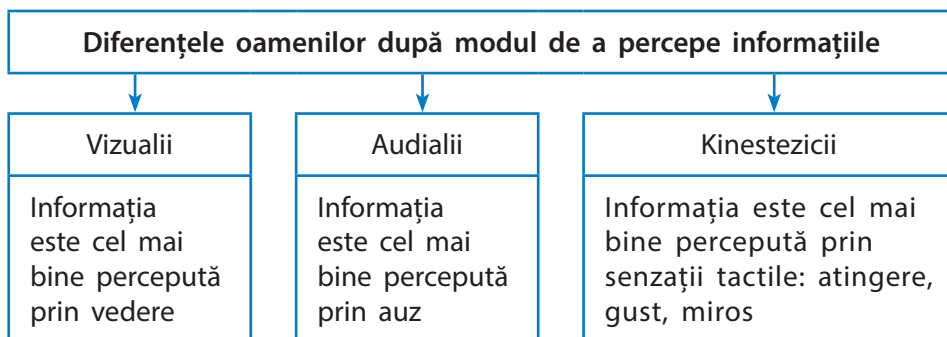
Temperamentul este o calitate înăscută a unei persoane, care se manifestă prin modul său specific de a reacționa la evenimentele care i se întâmplă.

Grecii antici au împărțit temperamentele umane în patru tipuri. Însă, comunitatea științifică contemporană

Un aspect similar nu înseamnă aceleași caracteristici individuale. Gemenii se aseamănă foarte mult, dar pot avea caractere, temperamente și talente diferite

concretizează faptul că aproape nu există persoane cu un temperament „pur”. De obicei, este vorba despre combinarea a două tipuri de temperament la o persoană: cel principal și unul care este mai puțin pronunțat.

DATE INTERESANTE

Comunitatea modernă de cercetare grupează oamenii în funcție de caracteristicile psihologice, ceea ce determină în mare măsură temperamentul unei persoane. Extrovertiții sunt mai deschiși către lume și au nevoie de comunicare activă. În schimb, introvertiții sunt mai retrași, pun hobby-urile personale pe primul loc, tind să aibă relativ mai puțin contact cu ceilalți.

Spre deosebire de temperament, **caracterul** unei persoane poate fi schimbat prin efort conștient. Acesta se formează pe tot parcursul vieții, ca urmare a educației și autoeducației. Caracterul se exprimă prin atitudinea

față de sine, față de ceilalți oameni, față de muncă și de mediul înconjurător.

TRĂSĂTURILE DE CARACTER

Principale	Curajul, onestitatea, seriozitatea, lașitatea, invidia
Atitudinea față de sine	Încrederea, simțul demnității, modestia, voința, vanitatea
Atitudinea față de ceilalți	Atenția, amabilitatea, toleranța, sinceritatea, impolitețea
Atitudinea față de mediul înconjurător	Responsabilitatea, prudența, grija, cruzimea
Atitudinea față de învățământ	Stăruința, conștiinciozitatea, perseverența, iresponsabilitatea

Lucrul în perechi. Numiți alte trăsături de caracter, decât cele enumerate în tabel. Ce trăsături ați vrea să aveți și care — nu? Explicați-vă alegerea.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Fii tu însuși, celelalte roluri au fost deja luate.

Oscar Wilde, poet și scriitor irlandez din sec. XIX.

Luăți în considerare ce trăsături individuale pot fi caracteristice personajelor descrise. Explicați-vă părerea.

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

1. Pe două foi, notați răspunsurile la întrebarea „Care sunt trăsăturile mele individuale” și „Care sunt trăsăturile voastre individuale”.
2. Comparați răspunsurile și discutați despre diferențele dintre modul în care vă vedeți voi înșivă și modul în care vă percep alții.

ETICA ÎN UCRAINA

Potrivit cercetătorilor ucraineni Serghey Sergheev și Adrian Roschupkin, educația contemporană și învățământul ar trebui să se bazeze „cât mai mult posibil pe individualitate”. Pentru ca procesul de învățare să aibă succes, acesta trebuie să se bazeze pe o cunoaștere profundă a trăsăturilor persoanei care învață și a condițiilor sale de viață.

3. Formarea personalității

Conștientizarea unei persoane a individualității sale ajută la înțelegerea importanței acestor calități pentru societate și contribuie la începutul formării **personalității** sale.

DICȚIONAR

Personalitatea este o caracteristică a unei anumite persoane, care include caracterul, viziunea asupra lumii, locul și relațiile în societate.

Formarea personalității este un proces complex, care are loc datorită combinării influenței diferiților factori. Un rol important îi revine educației, mediului și eforturilor persoanei înșăși.

Acest proces combină universalul, important pentru o anumită societate, cu individualul și unicul. Formarea

Personalitatea fiecărei persoane este unică, dar formarea ei are loc în cercul altor persoane. Comunicarea cu colegii are o mare influență asupra acestui aspect

personalității are loc datorită combinației dintre influențele familiei, ale colegilor, ale școlii și ale societății. Astfel se adaptează o persoană la mediul extern, participă la viața socială, învață diferite discipline, etc.

DATE INTERESANTE

Etica ca subiect educațional aparține disciplinelor umanitare. Studierea ei vă va ajuta să înțelegeți ce este bine și ce este rău, să înțelegeți importanța cultivării calităților morale pozitive și a modului de a construi relații armonioase cu alți oameni.

Concomitent cu formarea personalității, are loc pregătirea persoanei pentru o viață adultă conștientă. Dacă acest proces are succes, omul va face parte din el ca **persoană** capabilă de activitate independentă. Dacă nu are succes, persoana poate deveni ceea ce a scris scriitoarea britanică din sec. XIX—XX. Ethel Lilian Voynich, urmărind contemporanii, a remarcat cu tristețe „...majoritatea dintre noi nu suntem ceea ce am putea fi”.

DICȚIONAR

Persoana — individul care îndeplinește diferite roluri în societate.

Ar trebui să vă amintiți întotdeauna că viitorul vostru depinde de eforturile pe care le depuneți pentru a vă autoperfecționa.

DATE INTERESANTE

Pentru dezvoltarea personală, omul trebuie să se înțeleagă bine pe sine. Pentru a face acest lucru, ar fi bine să vă puneți anumite întrebări din când în când și să vă gândiți la răspuns. Mai târziu, recitind răspunsurile, persoana poate urmări modul în care atitudinea sa față de sine s-a schimbat, ce a fost important pentru ea. De exemplu:

Înțelegerea de sine este importantă pentru formarea personalității

- 1) Cât de fericiți vă simțiți acum?
- 2) Care dintre ocupațiile voastre vă aduce cea mai mare plăcere?
- 3) Amintiți-vă ultima dată când ați râs sincer. Care a fost cauza?
- 4) Ce ați dori să faceți toată ziua?
- 5) Ce persoană sau personaj admirați? Cu cine doriți să vă asemănați?
- 6) Descrieți personajul în trei cuvinte.
- 7) Planificați-vă ziua perfectă.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Totul decide personalitatea umană, și nu colectivul sau elita țării... și în mare măsură renașterea lui depinde de legile necunoscute ale apariției marilor personalități.

Volodymyr Vernadskyi, om de știință ucrainean din sec. XIX—XX.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce sunt „unicitatea”, „individualitatea” și „personalitatea”?
2. Alcătuiți o propoziție folosind noțiunile de „unicitatea persoanei” și „formarea personalității”.

3. Scrieți o povestire scurtă „Am propria mea individualitate, de aceea...” Folosiți indiciul „Cum să pregătiți un mesaj (prezentare cu argumente orală sau scrisă)” (pag. 125).
4. Discutați despre problema „Cum înțeleg unicitatea și irepetabilitatea fiecărei persoane”.
5. Scrieți o povestire despre un personaj imaginar pe tema „Cum s-a format personalitatea lui”.
6. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și rezolvați însărcinarea cognitivă:

Potrivit expresiei unui cercetător, „individ se naște, personalitate devine, iar individualitatea trebuie apărată”. Care este atitudinea voastră față de această afirmație? Explicați-vă părerea. Care metode sunt cele mai potrivite pentru ca persoana să-și poată apăra individualitatea?

7. Pregătiți un proiect pe tema „Diversitatea umană este o resursă a societății” pentru lecția de generalizare la capitolul I și II, lucrând în perechi sau individual. Folosiți indiciile „Cum să pregătiți un proiect de studiu” (pag. 125).
8. Folosind tabelul în care sunt date diferite tipuri de temperament, determinați care dintre ele vă corespunde. Desenați un emoji (simbol, semn, imagine) care să reflecte tipul vostru de temperament.

Melancolic	Coleric	Flegmatic	Sanguin
Vulnerabilitate, anxietate, timiditate	Iritabilitate, excitabilitate, schimbări ale dispoziției	Calm, sânguință, încetineală	Istețime, inițiativă, sociabilitate

§3. Valoarea vieții umane. Demnitatea umană

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să realizați de ce viața umană este considerată cea mai înaltă valoare;
- să folosiți conceptul de „demnitate”;
- să înțelegeți sensul de demnitate umană;
- să dați exemple de manifestări ale conștientizării persoanei referitor la demnitatea sa.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. De ce viața umană este considerată cea mai mare valoare?
2. Propuneți o definiție pentru cuvântul „demnitate”.

1. Valoarea vieții umane

Există multe lucruri frumoase și bune în lume, dar toate au sens doar atâta timp cât o persoană este în viață. Persoana poate vedea, înțelege, cerceta lumea doar în timpul vieții. Viața este dată unei persoane o singură dată, iar fiecare are viața sa. Nu contează cum este —

Persoana poate vedea și înțelege lumea, își poate găsi locul în ea doar în timpul vieții sale

În viață adesea apar momente neașteptate de bucurie

lungă sau scurtă, plină de evenimente sau obișnuită, este la fel de valoroasă. Nu se poate trăi de două ori, nu se poate întoarce în trecut și nici trece în viitor. Doar persoana însăși poate decide cum își va gestiona viața, și numai ea este responsabilă pentru alegerile sale în viață și consecințele acestora.

Dreptul la viață este unul dintre cele mai importante drepturi ale omului, care nu poate fi luat. Deci, protecția dreptului la viață este foarte importantă pentru întreaga omenire. Dreptul inalienabil la viață al copilului este recunoscut de documente internaționale, inclusiv de Convenția ONU privind drepturile copilului. Acest lucru înseamnă că o persoană nu numai că are dreptul la viață, ci nu poate priva pe alții de acest drept.

LUCRUL CU SURSA

Din articolul 27 din Constituția (Legea fundamentală) a Ucrainei

Fiecare persoană are dreptul inalienabil la viață. Nimeni nu poate fi lipsit în mod arbitrar de viață. Datoria statului este să protejeze viața umană. Orice persoană are dreptul să-și protejeze viața sa și sănătatea altor persoane de încălcări ilegale.

Lucrul în perechi. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

1. Conform acestui articol din Constituție, care este datoria statului față de cetățenii săi?
2. Ce drepturi ale omului protejează acest articol din Constituție?

Dreptul la viață este baza drepturilor omului

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

1. Cum înțelegeți afirmația că persoana este responsabilă pentru propria viață, pentru alegerile sale în viață și pentru consecințele acestora? Sunteți de acord cu aceasta? Alegeți argumente și exemple pro și contra acestei poziții.

În Ucraina, Ziua Copilului este sărbătorită la 1 iunie

2. **Mini proiect.** În fiecare an în lume se sărbătorește Ziua Copilului. În Ucraina, este sărbătorită la 1 iunie. Este dedicată Declarației drepturilor copilului din 1959. Pe baza acestei Declarații a fost creată Declarația drepturilor copilului din 1989. Aflați cum se sărbătorește această zi în școala, satul sau orașul vostru. Realizați un proiect pentru marcarea acestei zile.

2. Demnitatea umană

Când o persoană își recunoaște valoarea ca ființă umană, ea are un sentiment de **demnitate**. Dreptul omului la demnitate nu poate fi dat sau luat — toți oamenii se nasc cu un drept egal la respect față de ei înșiși și la demnitatea lor de la alte persoane.

DICȚIONAR

Demnitatea este convingerea interioară a unei persoane în propria sa valoare, un sentiment de respect față de sine. De asemenea, noțiunea de „demnitate” poate fi folosită și atunci când o persoană este demnă de o recunoaștere (de exemplu, pentru faptele sale remarcabile).

Există un alt document internațional important care se referă la întreaga omenire, Declarația Universală a Drepturilor Omului. Documentul prevede că „toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi”. Adică fiecare persoană are demnitate, indiferent de orice criteriu: cine sunt părinții ei, unde s-a născut, dacă este bogată sau săracă, care este talentul și capacitățile ei, meritele în fața oamenilor, cum o tratează societatea, ce păreri are, etc.

Sentimentul de demnitate înseamnă că omul realizează că are valoare ca personalitate și, în același timp, recunoaște că și alți oameni sunt la fel de valoroși ca și el. Astfel, persoana, care are un sentiment de demnitate față de sine va respecta și alte persoane, indiferent de originea, naționalitatea, vârsta, trăsăturile lor fizice. Se va comporta corect: imparțial, bazându-se pe faptul, că toți oamenii sunt egali în demnitatea și drepturile lor, în conformitate cu legile și regulile general acceptate.

Sentimentul de demnitate față de sine îi obligă pe oameni să lupte pentru drepturile lor, dar prevede și responsabilitatea pentru propriile fapte. Nu este suficient să vă percepeți valoarea și să vă apărați propriile drepturi, trebuie să vă comportați astfel încât prin faptele voastre să nu afectați demnitatea altora, sau să le faceți vreun rău. Oamenii care au un sentiment conștient al propriei demnități caută adesea să o protejeze în mod activ, precum și demnitatea altor persoane, de încălcarea ei și ale drepturilor lor.

OBSERVAȚI

Legile internaționale și ucrainene protejează dreptul oamenilor la viață și demnitate. Aceasta înseamnă că fiecare persoană, fără excepție, trebuie să fie protejată în mod egal de încălcări ale demnității sale: să nu fie forțat să facă ceva împotriva voinței sale, să nu fie umilit, să nu cunoască violență morală și fizică.

DATE INTERESANTE

În fiecare an, la 21 noiembrie, în Ucraina, este marcată Ziua Demnității și Libertății în cadrul căreia sunt elogiate începutul Revoluției Portocalii din 2004 și al Revoluției Demnității, din 2013-2014.

Piața Independenței din Kyiv în timpul Revoluției Portocalii din 2004.

Piața Independenței în timpul Revoluției Demnității din 2013—2014.

Ce știți despre Revoluția Demnității? Întrebați părinții, rudele și prietenii despre aceste evenimente. Gândiți-vă de ce evenimentele au fost numite astfel.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Alcătuiți propoziții cu cuvântul „demnitate”, care să aibă diferite sensuri.

OBSERVAȚI

Unde să vă adresați în caz de violență în familie:

- Poliția Națională a Ucrainei — 102.
- Serviciul de asistență telefonică gratuită pentru victimele violenței în familie — 15-47.
- Linia „fierbinte” nonstop pentru asistență juridică gratuită — 0-800-213-103.
- Linia națională „fierbinte” — 116-111 (de pe un telefon mobil); 0-800-5000-225 (de pe un telefon fix).

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. De ce viața este considerată cea mai înaltă valoare?
2. Putem afirma că valoarea vieții diferitelor persoane este diferită — mai mult sau mai puțin?
3. Explicați cum înțelegeți următoarele citate:
 - 1) „Viața nu este nici suferință și nici plăcere, ci o lucrare, pe care suntem obligați să o facem și să o aducem cu sinceritate până la sfârșit”. (Alexis de Tocqueville, istoric francez din sec. XIX.);
 - 2) „Viața este ceea ce oamenii încearcă să păstreze cel mai mult, dar prețuiesc cel mai puțin”. (Jean de Labruyere, scriitor francez din sec. XVII.).
4. **Lucrul în perechi.** Discutați cum sunt legate conceptele de demnitate și justiție. Găsiți exemple care ilustrează această relație.
5. **Lucrul în grupuri mici.** Cum înțelegeți noțiunea de „dignitate”? Amintiți-vă câteva fapte ale oamenilor, pe care îi cunoașteți, care demonstrează sentimentul lor de demnitate și discutați aceste situații.
6. Analizați situația. Din vina a doi elevi — A și B — bunurile școlii au fost distruse. Elevul A nu încălca disciplina, era un elev stăruitor și avea succes la învățătură, iar elevul B a încălcat în mod repetat regulile de comportament la școală, învață slab și nu respectă profesorii. Cum credeți, unul dintre elevi, ar trebui să fie pedepsit mai aspru decât celălalt? Explicați-vă decizia. A fost corectă? A afectat sentimentul de demnitate al cuiva?
7. Realizați un interviu cu rudele, profesorii, colegii de clasă. Întrebați cum înțeleg noțiunea de demnitate umană. Pregătiți un discurs, care va conține un exemplu, în care o persoană își apără demnitatea sa sau demnitatea altor persoane.

§4. Virtuțile umane. Rolul viziunii asupra lumii în formarea personalității

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să folosiți noțiunile de „virtute” și „viziune asupra lumii”;
- să înțelegeți diversitatea virtuților umane, a viziunilor asupra lumii și a valorilor.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Cum înțelegeți cuvântul „bunătate”? Care persoană este considerată bună? Cu ce puteți asocia cuvântul „bunătate”?
2. Completați lista virtuților umane: generozitate, onestitate, hărnicie, curiozitate,

1. Virtuțile umane

De mult timp, oamenii au încercat să afle: cum să înțeleagă că o persoană este bună sau rea, prin ce calități se poate determina acest lucru. În momente diferite, oamenii de știință au întocmit liste de **virtuți** care, după părerea lor, ar trebui să aparțină unei persoane ideale.

DICȚIONAR

Virtutea este o calitate morală pozitivă a unei persoane.

În Grecia Antică, considerau că sunt patru virtuți principale: curajul, cumpătarea, înțelepciunea și dreptatea. Fiecare dintre ele, însă aparține unui anumit grup de oameni: dreptatea este caracteristică conducătorilor, curajul — războinicilor, etc.

Mai târziu, în Evul Mediu, se considera că următoarele virtuți: curajul, loialitatea și generozitatea puteau aparține numai oamenilor de origine nobilă. În timp ce oamenilor simpli li se atribuia trădarea, lăcomia, etc. Aceste **stereotipuri** există de foarte mult timp.

DICȚIONAR

Stereotipul este o idee persistentă (adesea falsă) despre oameni, relațiile dintre ei și lumea din jurul lor, care sunt răspândite în societate de mult timp. Stereotipurile negative se numesc prejudecăți.

În secolul VI î.e.n., în China trăia înțeleptul Confucius, ale cărui învățături poporul chinez le respectă și astăzi. El susținea că există cinci virtuți: umanitatea, dreptatea, amabilitatea, înțelepciunea și responsabilitatea (fidelitatea).

Pe baza lucrărilor filosofilor greci antici, teologii creștini au întocmit o nouă listă de virtuți, care includea binefacerea, reținerea, generozitatea, sârguința, răbdarea, blândețea și smerenia. Aceste calități au fost considerate principalele trăsături pozitive ale omului.

În lumea contemporană, nu există o listă unică de virtuți. Depinde de valorile comunității în care a crescut persoana. Iar aceste valori, la rândul lor, se formează sub influența destinului istoric al acestei comunități, religie, obiceiuri și tradiții. Pe de altă

DATE INTERESANTE

Femeia înfățișată în pictura artistului medieval italian Piero Pollaiuolo întruchipează virtutea cumpătării: ea toarnă încet apa din ceainic într-un vas.

Cumpătare.

Pictorul Piero Polaiollo. 1470

Alegeți sinonime pentru noțiunea de „cumpătare”. Care persoană poate fi considerată cumpătată?

parte, următoarele trăsături: sinceritatea, răbdarea, generozitatea, ajutorul sunt foarte prețuite în întreaga lume.

2. Viziunea omului asupra lumii și personalitatea sa

Știți deja că noțiunea de „personalitate” caracterizează o persoană, atunci când este vorba de relația ei cu societatea, adică cu oamenii care îl înconjoară. Modul în care o persoană își imaginează lumea (societatea și natura) și vede locul său aici se numește **viziune asupra lumii**. Aceasta constă din: idei, opinii, **cunoștințe științifice**, experiență și mulți alți factori. De viziunea asupra lumii depinde ce valori se formează și ce necesități poate avea o persoană.

DICȚIONAR

Viziunea asupra lumii este un sistem de opinii ale unei persoane asupra lumii și a locului său în ea.

Cunoștințe științifice — cunoștințe care au fost obținute ca urmare a cercetărilor.

Viziunea asupra lumii se formează de-a lungul vieții unei persoane. Se bazează pe cultura în care s-a format

Călătoriile și comunicarea ajută să vă extindeți și să vă schimbați viziunea asupra lumii

Cititul și schimbul de păreri, despre ceea ce s-a citit — factorii de dezvoltare a viziunii asupra lumii

personalitatea ei, în ce condiții a crescut și trăiește la vârsta maturității, ce a luat și ce a învățat de la alți oameni, concluzii pe care le-au făcut din propria experiență, cunoștințe dobândite etc.

Pentru a înțelege mai bine ce este viziunea asupra lumii a unei persoane, se pot distinge următoarele părți constitutive: convingeri, valori și idealuri.

Convingerea este încrederea unei persoane în corectitudinea principiilor, ideilor și opiniilor sale. Convingerea poate motiva o persoană. De exemplu, convingerea „disponibilitatea unei educații bune este o garanție a unui loc de muncă bun, câștiguri mari” va stimula acordarea a mai multă atenție învățământului. Iar convingerea „disponibilitatea unei educații de calitate nu afectează oportunitățile de viață”, dimpotrivă, va întări opinia că educația nu merită efort.

Valorile sunt convingeri ferme despre anumite lucruri, anumite fenomene ale lumii înconjurătoare sunt pozitive sau negative. Ele determină atitudinea unei persoane față de tot ceea ce o înconjoară. Exemple de

Angajarea într-o activitate plăcută poate satisface necesitatea de autoactualizare

valori sunt bunătatea, libertatea, demnitatea, milostenia, iubirea.

Idealurile sunt exemple de ceva perfect, extraordinar, ceea ce o persoană aspiră să realizeze în viața sa. Dorința de a se apropia de ideal determină o persoană să se autoperfecționeze.

Deci, viziunea asupra lumii a unei persoane nu este ceva predeterminat și neschimbător. Este formată din multe elemente și poate fi influențată de diverse evenimente și fenomene. O carte citită sau un film vizionat (atât științific, cât și artistic), propria experiență sau experiența altor oameni — toate acestea pot contribui la formarea viziunii asupra lumii. Caracterul persoanei, de asemenea, are un rol important în acest proces.

Viziunea asupra lumii poate și trebuie dezvoltată de-a lungul vieții. Cu cât o persoană învață mai mult, analizează cu mai multă atenție informațiile pe care le-a primit și face concluzii despre sine și despre comportamentul său, cu atât viziunea sa asupra lumii va fi mai largă, iar relațiile sale cu oamenii și lumea înconjurătoare vor fi mai diverse. Deci, ea se va dezvolta ca personalitate.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Valoarea unui ideal este aceea, că el se depărtează pe măsură ce ne apropiem de el.

Mahátma Gandhi, persoană politică și publică indiană din sec. XX.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Care sunt virtuțile umane? Cu ce scop au început oamenii să facă liste cu cele mai importante virtuți.
2. Întocmiți o listă cu virtuțile unei persoane moderne, în baza propriei experiențe, a rezultatelor lecției și a textului din manual. Discutați și comparați cu listele colegilor de clasă. Au ceva în comun? Faceți o listă generală a celor mai importante cinci-șapte virtuți.
3. Numiți cei mai importanți factori care formează viziunea asupra lumii a unei persoane.
4. Întocmiți un „nor” de cuvinte pe tema „Viziunea mea asupra lumii”. Care cuvinte, după părerea voastră, au avut cea mai mare influență asupra formării viziunii voastre asupra lumii?
5. Viziunea asupra lumii se formează de la început și rămâne constantă pe tot parcursul vieții sau este capabilă să se schimbe sub influența circumstanțelor?
6. **Lucrul în grupuri mici.** Explicați cum înțelegeți fraza „citirea cărților lărgeste viziunea asupra lumii”. Pregătiți argumente pentru a apăra sau a infirma această afirmație.
7. **Mini-proiect „Mozaicul viziunii mele asupra lumii”.** Notați pe fișe colorate lucrurile care credeți că vă formează viziunea asupra lumii. Atașați aceste fișe pe tablă (sau pe o suprafață tare). Comparați mozaicurile cu cele ale colegilor. Ce concluzii puteți face despre diversitatea viziunilor umane asupra lumii?

§ 5. Necesitățile (nevoile), dorințele și interesele umane

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați care este relația dintre necesitățile, interesele și dorințele unei persoane;
- să determinați de ce necesitățile umane sunt împărțite în prioritare și secundare;
- să aflați ce tipuri de necesități există.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

Cum înțelegeți diferența dintre afirmațiile „vreau” și „am nevoie”?

1. Relația dintre necesitățile, dorințele și interesele unei persoane

Omul, ca orice altă creatură vie, are anumite necesități (nevoi). Acestea sunt „cerințele” organismului ei, a căror satisfacere este necesară pentru o viață sănătoasă. Lista necesităților de bază (prioritare) este destul de limitată: securitate, somnul odihnitor, locuința, hrana și îmbrăcăminte, îngrijirea medicală.

Atunci când sunt satisfăcute, o persoană caută să-și satisfacă necesitățile secundare care nu au legătură directă cu supraviețuirea lui: condițiile mai confortabile de

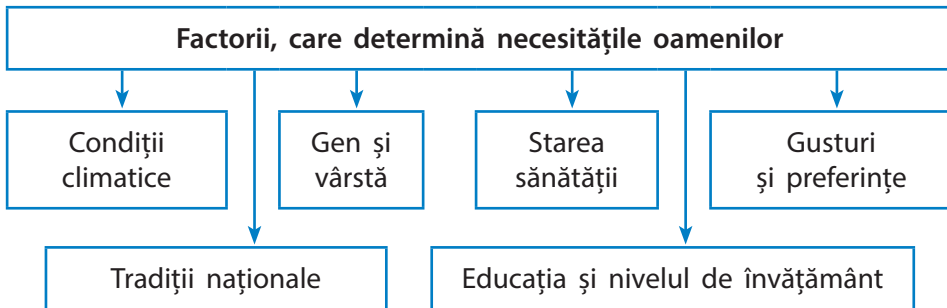
Somnul și hrana sunt necesitățile de bază ale omului.

Comunicarea este una dintre necesitățile omului ca ființă socială

viață, comunicarea prietenoasă, creativitatea etc. O necesitate percepută de o persoană se numește dorință.

Noțiunea de interese umane este legată de necesități (nevoi). Interesul este preocuparea unei persoane pentru anumite lucruri, alte persoane, instituții (de exemplu, instituții de învățământ sau guvernamentale) care o vor ajuta să-și satisfacă necesitățile.

2. Tipuri de necesități (nevoi) umane

Există numeroase necesități umane. Acestea pot fi împărțite în grupuri. Cel mai frecvent se întâlnește repartizarea efectuată de omul de știință american Abraham Maslow. Viziunea lui asupra nevoilor umane a fost reflectată într-o schemă în formă de piramidă.

Piramida nevoilor de A. Maslow

Piramida de A. Maslow este formată din cinci etaje sau niveluri, pe fiecare dintre acestea fiind plasat un anumit ansamblu de nevoi. La baza piramidei se află necesitățile care asigură supraviețuirea unei persoane ca ființă biologică (nevoia de hrană, îmbrăcăminte, locuință, etc). Următorul nivel este nevoia de siguranță și îngrijire medicală. Al treilea nivel — nevoile unei persoane de comunicare, prietenie și dragoste, etc. Următorul nivel

Pentru mulți oameni, ajutorul acordat altor oameni și grija față de mediu pot satisface diferite nevoi.

Exprimați-vă părerile referitor la necesitățile, pe care le-ar putea satisface o persoană în acest mod.

este nevoia de recunoaștere și respect din partea altor persoane. În vârful piramidei se află nevoia de autorealizare, care constă în dorința unei persoane de a-și dezvălui talentul și capacitățile.

Ierarhia nevoilor nu trebuie înțeleasă întocmai. De exemplu, ar fi greșit să constatăm faptul: dacă o persoană nu a luat micul dejun dimineața, atunci nu va putea să comunice cu nimeni, nici să lucreze (nu este satisfăcută o necesitate „de bază”).

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în grupuri mici. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Deseori întâlnim afirmația că nevoile reale sunt doar cele de bază: somnul, apa, hrana simplă (fără delicatese), haine obișnuite, divertismentul limitat. Iar restul (mâncare mai bună, distracții diverse, călătorii, haine la modă) nu sunt nevoi, ci dorințe, care pot fi neglijate, care apar doar ca un capriciu. Sunteți de acord cu această afirmație? Argumentați răspunsul.

OBSERVAȚI

Nevoile pot fi împărțite în raționale și iraționale. Exemple de nevoi iraționale: nevoia de a fuma, de a consuma droguri, băuturi alcoolice etc. Adesea o nevoie rațională se poate transforma într-una irațională. De exemplu, nevoia de divertisment (jocurile la calculator și alte gadgeturi) poate deveni irațională dacă petreci cea mai mare parte a zilei așa.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Formulați propria definiție a termenului „necesități (nevoi) umane”.
2. Întocmiți o schemă, care să explice relația dintre nevoile, dorințele și interesele unei persoane.
3. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și decideți care sunt necesitățile de bază ale omului.
4. Discutați pe tema: „Va fi viața unei persoane împlinită, dacă își va satisface doar nevoile de bază?”.
5. **Lucrul în perechi.** Scrieți câteva necesități personale. Folosind ca exemplu o necesitate, explicați modalitățile prin care o puteți satisface. Când necesitatea devine dorință? Ce rol are interesul în satisfacerea unei necesități? Discutați cu partenerul vostru concluzia lucrării. Este de acord cu aceasta?
6. A. Maslow a definit nevoia de autoactualizare ca fiind „dorința de a deveni mai mult decât ești, de a deveni totul de ceea ce ești capabil”. Aceasta este o necesitate, pentru satisfacerea căreia, nu este nevoie nici de valori materiale, nici de acordul celor din jur, ci doar de satisfacția proprie a unei persoane, ca rezultat al activității, pe care o desfășoară. Sunteți de acord cu afirmația că această nevoie este cel mai greu de satisfăcut?

Dezvoltăm deprinderile morale

Fiecare persoană este obligată

Vasyl Sukhomlinskyi

Mama și Petryk s-au urcat într-un vagon și călătoresc către un oraș îndepărtat din sud, pe malul unei mări calde, să se odihnească.

Înserează. Mama a pus pe o bancă mâncarea pentru ea, iar pe cealaltă — pentru Petryk. Băiatul a mâncat o franzelă delicioasă cu carne de pui și măr. S-a întins pe o pernă moale și a întrebat-o pe mama sa:

— Mamă, ai spus că trenul este condus de un mașinist. Dar noaptea, cine conduce?

— Și noaptea — tot mașinistul,— spune mama.

— Cum? — întreabă Petryk.— Nu doarme noaptea?

— Nu doarme, fiule.

— Noi dormim, iar el nu? — și mai mult se miră Petryk.

— Nu...

— Cum așa? — Petryk nu poate înțelege.— Nu vrea să doarmă.

— Vrea, dar el trebuie să conducă trenul. Fiecare persoană este obligată.

— Și eu am obligație? — întreabă Petryk.

— Și tu.

— Ce trebuie să fac?

— Să fii om, — spune mama.— Acesta este cel mai important lucru.

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

1. Se poate spune că mașinistul din povestire este o persoană cu o personalitate dezvoltată și apare ca fiind umană? Explicați-vă părerea.

2. Dați alte exemple de oameni, despre care se poate spune că sunt ființe umane și personalități.
3. Ce, după părerea voastră, a vrut să transmită autorul cititorilor, susținând că fiecare este obligat „să fie om”?

Găleată cea mare Vasyl Sukhomlynskyi

La școală au venit paisprezece copii să ude puietii de măr din grădină. Aceștia trebuie udați mai mult toamna, când pământul încă este uscat după căldura verii.

Profesorul a adus paisprezece găleți. Treisprezece erau mici, iar a paisprezecea era mare.

Copiii au luat repede gălețile mici. A rămas doar găleata cea mare. Un elev a rămas fără găleată — băiețelul cu ochi albaștri Mihai. Era liniștit și îngândurat.

— Mihai, — spune profesorul, — ia găleata cea mare, vei căra câte jumătate de găleată.

Copiii au început să ude pomii. Toți cărau apă cu găleți mici, iar Mihai — cu cea mare. Și nu câte jumătate de găleată, dar plină. Toți cărau ușor, dar Mihai o ducea greu.

O fată a spus:

— Trebuia să fii atent, Mihai, și să iei o găleată mică. Iar cineva a râs. Iată că au terminat de udat.

Profesorul a spus:

— Acum mergeți în grădină, culegeți o găleată plină cu mere și duceți-le acasă la părinți și bunici.

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

Exprimați-vă părerea despre calitățile atribuite lui Mihai ca personalitate.

CAPITOLUL II COMUNICAREA ÎN VIAȚA OMULUI

§6. Ce este comunicarea și cum influențează asupra sănătății, siguranței și bunăstării umane

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să învățați ce sunt comunicarea și comunicația;
- să determinați locul și rolul limbajului în procesul de comunicare;
- să explicați modul în care comunicarea influențează asupra sănătății, siguranței și bunăstării umane.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Ce este comunicarea? De ce comunică oamenii?
2. Este necesară comunicarea pentru om? De ce?

1. De ce comunică oamenii?

Omenirea, de-a lungul existenței sale, este legată prin diverse sisteme de **comunicații**. Ele sunt cele care ne unesc în spațiu și timp. Citind poezia lui Taras Șevcenko, primim un fel de mesaj din secolul XIX. Iar zgâriind o inscripție pe o pietricică de mare „Aici a fost...”, lăsăm un mesaj urmașilor noștri, că am vizitat acest loc.

Timpul a trecut. Metodele de transmitere a informației s-au schimbat. Însă, importanța comunicării pentru viața omului nu a scăzut.

Comunicația ca interacțiune între oameni stă la baza **comunicării**. Este o parte integrantă a societății. Orice activitate din viață îndeamnă oamenii să facă schimb de informații.

DICȚIONAR

Comunicația este procesul de interacțiune umană în lume.

Comunicarea este relația între oameni, care include schimbul de informații și dezvoltarea modalităților de interacțiune comună.

OBSERVAȚI

În procesul de comunicare, sunt determinate trei componente. Prima componentă implică înțelegerea reciprocă între părți. Da, este important, dacă unul dintre ei îl percepe pe celălalt ca demn de încredere sau consideră de la început că celălalt nu va înțelege nimic. A doua componentă include schimbul nu numai prin cuvinte, ci și prin acțiuni și fapte. De exemplu, comunicarea dintre un cumpărător și un casier într-un magazin are loc atunci, când primul dă bani pentru bunurile pe care le cumpără, iar al doilea îi acceptă, numără restul și bate cecul. A treia componentă constă în schimbul de informații între interlocutori, pe care fiecare o posedă. În acest caz, limba este folosită ca mijloc principal de schimb de informații.

Comunicarea poate fi comparată cu o punte între oameni. Acesta este un proces de interacțiune destul de complex, care constă în schimbul de informații, percepția și înțelegerea reciprocă între parteneri.

Comunicarea în rețea

Care sunt avantajele și dezavantajele acestui tip de comunicare?

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Scriitor francez din prima jumătate a secolului XX — Antoine de Saint-Exupéry a scris: „Singurul lux pe care îl cunosc este luxul comunicării umane”. Explicați cum înțelegeți această afirmație. Dați câteva exemple de situații în care ați avut sentimente asemănătoare.

2. Rolul limbajului în comunicare

Conținutul comunicării se realizează cu ajutorul anumitor mijloace, printre care **limba** ocupă un loc important.

DICȚIONAR

Limba este un sistem de simboluri convenționale, care sunt folosite pentru a transmite o combinație de sunete, care au un anumit sens și conținut pentru oameni.

Limba se formează ca urmare a procesului de comunicare umană și reflectă trăsăturile dezvoltării sociale și istorice ale unei anumite comunități de oameni. Este important de remarcat că persoana se întâlnește cu un limbaj gata făcut, care este vorbit în mediul său. O persoană o învață în procesul de dezvoltare și, în același timp, contribuie la dezvoltarea ulterioară a limbii prin activitatea sa.

LUCRUL CU SURSA

Scriitorul elvețian din secolul XIX

Johann Caspar Blunckli despre limbă

...Limba, printre alte realizări, este ceea ce aparține cel mai mult unui popor, cea mai vie reflectare a caracterului său, cea mai energică relație a acesteia cu cultura generală [a umanității]...

Lucrul în perechi. Discutați și răspundeți la întrebările: sunteți de acord cu caracterizarea de mai sus a limbii? De ce?

Fiecare cetățean al Ucrainei învață limba ucraineană de stat în copilărie și contribuie la dezvoltarea acesteia în viața ulterioară. Limba ucraineană este nu doar un mijloc de comunicare, ci sufletul națiunii.

DATE INTERESANTE

În fiecare an, la 27 octombrie, este sărbătorită Ziua limbii ucrainene și a scrisului ucrainean. În această zi are loc Concursul Internațional al cunoscătorilor de limbă ucraineană — Petro Yatsik.

Cuvântul „mulțumesc” în diferite limbi ale lumii

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi.

Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Există o expresie atribuită scriitorului german Johann Wolfgang Goethe: „Câte limbi cunoști de atâtea ori ești om”. Cum înțelegeți această afirmație? Sunteți de acord cu ea?

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Națiunile nu mor de atacuri de cord. În primul rând, li se ia limba. Trebuie să fim conștienți că problema limbii este actuală și pentru noi, chiar și la începutul secolului XXI, iar dacă nu ne trezim, vom avea o perspectivă foarte dezamăgitoare.

Lina Kostenko, scriitoare ucraineană contemporană

Limba este destinul poporului nostru și depinde cu cât zel o îngrijim cu toții.

Oles Honcear, scriitor ucrainean din sec. XX.

3. Influența comunicării asupra sănătății, siguranței și bunăstării umane

Viața deplină a unei persoane ca ființă socială este imposibilă fără comunicare. Ea determină în mare măsură starea sănătății mentale a unei persoane.

Siguranța unei persoane depinde de capacitatea sa de a comunica. De exemplu, diferitele maniere de comunicare pot provoca și reduce **agresivitatea** altei persoane. Este important să poată comunica corect cu oamenii străini și necunoscuți.

Omul învață să comunice de-a lungul vieții. Pentru a comunica în siguranță, o persoană trebuie să țină cont și de diferențele culturale. De exemplu, salutul din Vest (stânga) este diferit de salutul din Est (dreapta)

DICȚIONAR

Agresiunea este un comportament uman care presupune intenția de a face rău altei persoane, care într-o formă extremă poate deveni violență.

Potrivit cercetătorilor, cunoașterea artei de comunicare și bunăstarea umană sunt strâns legate. Succesul în comunicare contribuie la îmbunătățirea relațiilor sociale ale omului. În fața lui apar mai multe posibilități de participare la viața socială și politică a țării, afaceri antreprenoriale, etc. Capacitatea de a comunica cu diferiți oameni și de a-i atrage în propria echipă accentuează calitățile de lider ale unei persoane.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Există trei greșeli în comunicarea dintre oameni: prima este dorința de a vorbi înainte de a fi necesar; a doua — să nu vorbești, atunci când trebuie; iar a treia — să vorbești fără a-i atrage atenție ascultătorului.

Confucius, filozoful chinez

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce este comunicația, comunicarea și limba?
2. Din surse suplimentare de informații, selectați câteva definiții ale termenilor „comunicație”, „comunicare” și „limbă” sau citate ale unor oameni celebri despre acești termeni. Explicați prin ce v-au atras atenția.
3. Compuneți o povestire pe tema „De ce trebuie să învăț a comunica cu succes?”.
4. Discutați pe tema „Este posibilă viața umană fără comunicare?”.
5. **Lucrul în perechi.** Discutați și rezolvați însărcinarea cognitivă. Scriitorul ucrainean din secolul XVIII Hryhoriy Skovoroda a scris despre comunicare: „Este foarte important cu cine comunicăm și pe cine ascultăm în fiecare zi. Cuvintele fiecărei persoane conțin un spirit bun sau rău. Atâta timp cât ascultăm, absorbim acest spirit.” Explicați cum înțelegeți ideea scriitorului. Dați un exemplu, prin care să argumentați cum ați înțeles această expresie.
6. Scrieți o povestire din punctul de vedere al unui personaj imaginar, despre modul în care capacitatea de a comunica influențează pozitiv sau negativ asupra sănătății, siguranței și bunăstării lui.
7. După părerea scriitorului francez din secolul XVIII Antoine Rivarol, „orice limbă este o medalie sculptată de istorie”. Dați exemple de cuvinte din limba ucraineană, care reflectă trecutul istoric al Ucrainei.
8. Un proverb ucrainean spune: „Limba maternă nu este pleavă: nu poate fi dusă de vânt”. Cum înțelegeți conținutul? Cu ajutorul unor surse suplimentare, selectați și explicați mai multe proverbe și zicători ucrainene despre limbă și comunicare.

§7. Cum decurge comunicarea

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să determinați esența comunicării verbale și non-verbale și cum să o folosiți pentru comunicație;
- să aflați particularitățile comunicării în grup și principalele modalități prin care se manifestă prietenia, sinceritatea și respectul în comunicare;
- să dați exemple de comportament politicos și amabil în comunicare.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Ce este comunicarea?
2. De ce oamenii au nevoie de comunicare?
3. Dați exemple de tipuri de comunicare.
4. Ce reguli trebuie respectate atunci când lucrați în grup?

1. Comunicarea verbală și nonverbală

După mijloacele folosite în procesul de comunicare, aceasta se împarte în comunicare **verbală** și **nonverbală**.

DICȚIONAR

Comunicarea verbală este transferul de informații prin intermediul limbajului oral între un emițător și receptor.

Comunicarea nonverbală este forma de comunicare care nu folosește cuvinte și alte simboluri ale limbajului, iar informațiile sunt transmise prin mișcările corpului.

Comunicarea verbală are loc cu ajutorul cuvintelor și al limbii, nonverbală — cu ajutorul mimicii (mișcarea mușchilor faciali), gesturilor (mișcarea corpului uman sau a părților sale) și pantomimă (modificări ale mersului, gesturilor, posturii unei persoane, cu ajutorul cărora se manifestă starea de spirit și emoțiile lui).

Comunicarea scrisă este un tip de comunicare verbală

Potrivit cercetătorilor, în procesul de comunicare, aproximativ 7% din informații alcătuiesc mijloace verbale, aproximativ 50% — mijloace nonverbale, iar restul sunt mijloace sonore — timbrul vocii și intonația.

Comunicarea verbală poate fi orală și scrisă. Principalele cerințe pentru aceasta sunt calitatea conținutului, accesibilitatea prezentării gândurilor și claritatea pronunției.

În comunicarea nonverbală nu se folosesc cuvinte. Informațiile sunt transmise interlocutorului prin imagini, mimică, gesturi, etc. Adică principalul instrument de comunicare este corpul uman. Însă, principala condiție pentru a înțelege corect ceea ce interlocutorul încearcă să transmită este cunoașterea limbajului corpului.

Ambele mijloace de comunicare sunt foarte importante. Cu ajutorul cuvintelor, adică folosind comunicarea verbală, o persoană poate transmite cunoștințe factuale. Comunicarea nonverbală vă permite să comunicați ceea ce nu poate fi exprimat prin cuvinte. Cunoașterea mijloacelor de comunicare nonverbală ajută o persoană să se controleze, să-și transmită sau să-și ascundă sentimentele.

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Prezentați clasei rezultatele lucrării.

1. Cu ajutorul mijloacelor verbale de comunicare, redați informația despre obiectul de discuție, respectând regulile.

1) Redați doar atâtea informații, câte sunt necesare, pentru ca să nu fie excesive și să nu provoace întrebări.

- 2) Informația trebuie să fie adevărată, să conțină doar date verificate.
 - 3) Informația trebuie să fie clară, trebuie evitate expresiile necunoscute.
2. Cu ajutorul mijloacelor de comunicare nonverbale (postura, mimica, expresia ochilor, gesturi), transmiteți informații despre surpriză, indiferență, frică, bucurie, satisfacție, nemulțumire, furie, calm, înțelegere, etc.

2. Particularități ale comunicării în grup. Manifestări de bunăvoință, sinceritate și respect în comunicare

În timpul învățământului, cu toții ar trebui să participăm la lucru în grup. Aceasta implică o comunicare activă. În timpul comunicării are loc formarea, dezvoltarea și schimbul de competențe și deprinderi, care sunt produse în timpul activității comune. De asemenea, știți că există anumite reguli, care trebuie respectate pentru a lucra în grup cu succes. Ele ar trebui să se bazeze pe **bunăvoință**, **sinceritate** și **respect** unul față de celălalt.

DICȚIONAR

Bunăvoința este capacitatea și dorința de a face bine altor oameni.
Sinceritatea este o trăsătură umană pozitivă asociată cu exprimarea directă, dezinteresată și sinceră a sentimentelor și gândurilor proprii.
Respectul este o atitudine favorabilă față de alte persoane asociate cu recunoașterea meritelor și calităților lor pozitive.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în grupuri mici. Discutați în grup sugestiile pentru regulile de bază ale lucrului în grup și prezentați colegilor rezultatele.

LUCRUL CU SURSA

Din învățăturile înțeleptului Buddha pentru discipolii săi (secolele VII-VI î.e.n.)

...Priviți cu bunăvoință la tot ce există, fiecare cuvânt al vostru să fie calm, prietenos, favorabil și fiecare acțiune a voastră să servească la corectarea greșelilor și la dezvoltarea bunătații...

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările.

1. Ce a considerat Buddha drept bunăvoință în comunicarea și acțiunile oamenilor?
2. Se poate susține că ideea dată nu și-a pierdut importanța în lumea contemporană? Argumentați răspunsul.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Învață să ascuți și vei profita chiar și de pe urma acelor care vorbesc rău.

Plutarh, gânditor antic grec

3. Importanța politeții și a comportamentului amabil în comunicare

Nivelul culturii omului poate fi întotdeauna determinat prin modul în care acesta comunică. **Politețea și amabilitatea** sunt mijloace prin care comunicarea devine plăcută. Pentru aceasta, merită să folosiți cuvinte de salut, de rămas bun, scuze, de recunoștință, etc. — „bună ziua”, „mulțumesc”, „salut”, „scuze”, „vă rog”, etc.

DICȚIONAR

Politețea este respectarea bunelor maniere, atenția și amabilitatea în atitudinea unei persoane față de cei din jur.

Amabilitatea este atitudinea respectuoasă și politicoasă față de oameni; comportamentul unei persoane în care se manifestă politețea și curtuozia.

Politețea în comunicare arată că o persoană îi tratează pe ceilalți cu amabilitate și respect. În același timp, procesul invers funcționează cel mai des. În cele mai multe cazuri, veți întâlni atitudinea reciprocă amabilă a interlocutorului față de voi.

OBSERVAȚI

Regulile de bază de politețe în comunicare

- Salutați-vă.
- Spuneți la revedere.
- Ascultați cu atenție interlocutorul.
- Cereți-vă scuze pentru neplăcerile cauzate unei persoane.
- Interesați-vă despre ceea ce face persoana cu care comunicați.
- Nu întrerupeți interlocutorul.
- Nu strigați la interlocutor, dacă se află la distanță.

DATE INTERESANTE

Cuvântul „Mulțumesc” a apărut pentru prima dată în dicționarul din Paris din secolul al XVI-lea. Însă, a devenit larg răspândit abia în secolul al XX-lea.

În lumea modernă, este sărbătorită Ziua internațională a cuvântului „Mulțumesc”. În această zi au loc concursuri, flashmob-uri, schimb de afișe, cărți poștale și cadouri.

Diferite țări au tradiții diferite pentru a-și exprima recunoștința. În India, mulțumirile nu se manifestă prin cuvinte, ci prin zâmbet. În China — cu un gest special, bătând pe masă cu două degete ale mâinii drepte. În Japonia, mulțumirile sunt exprimate printr-o plecăciune. În țările arabe, este interzis să mulțumești pentru ospăț însă, sunt binevenite cuvintele de recunoștință pentru ospitalitate. În lumea occidentală, New York este considerat orașul cel mai politicos, în care se spune cel mai des „mulțumesc”.

În fiecare an, la 11 ianuarie, este sărbătorită Ziua Internațională a cuvântului „Mulțumesc”

ETICA ÎN UCRAINA

Cercetătorii contemporani subliniază că din cele mai vechi timpuri, ucrainenii sunt considerați oameni buni, sinceri, respectuoși și amabili în comunicare. Acest lucru, în special, este demonstrat de numeroase proverbe și zicători populare. Cele mai frecvent folosite sunt:

- Bine faci, bine găsești.
- Cel care este respectat este și el lăudat.
- Când intri în casa cuiva, lasă-ți defectele la ușă.
- Mulțumirile nu sălășluiesc în aur, însă aurul în mulțumiri.

LUCRUL CU SURSA

Reguli care ar trebui urmate în timpul comunicării în familie (conform materialelor site-ului social.org)

- Nu căutați în telefonul altcuiva.
- Organizați o oră fără gadgeturi.
- Alegeți un hobby pentru întreaga familie.
- Luați mesele împreună și stabiliți obiceiuri de familie.
- Ajutați-vă reciproc.
- Acceptați rudele așa cum sunt.

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

Realizați un proiect al regulilor de comunicare în familie și propuneți-l pentru discuții în clasă.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Nimic nu ne costă atât de ieftin și este atât de prețuit ca politețea.

Miguel de Cervantes, scriitor spaniol din sec. XVI—XVII.

Dacă vrei să atingi scopul, atunci întreabă politicos unde este calea, pe care ai pierdut-o.

William Shakespeare, poet englez din sec. XVI—XVII.

Vorbește politicos. Gândește cum vrei.

Proverb englezesc

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Care este diferența dintre comunicarea verbală și cea nonverbală? Dați exemple.
2. **Lucrul în grupuri mici.** Împărțiți rolurile și interpretați scene mici despre cum credeți că ar trebui și nu ar trebui să se comporte elevii atunci, când lucrează împreună într-un grup.
3. Care este importanța manifestărilor de bunăvoință, sinceritate și respect într-o comunicare?
4. Poetul scoțian din secolul XVIII într-una din poeziile sale a scris: „O, sinceritate! Dintre toate virtuțile umane, tu ești cea principală!” Sunteți de acord cu această opinie? De ce?
5. Întocmiți un proiect „Amabilitatea în comunicare: treptele spre realizare”.
6. Pregătiți un discurs cu argumente pe tema unei afirmații a savanților despre bunăvoință:
 - 1) „Dacă curajul și ambiția nu sunt reglementate de bunăvoință, ele pot face din om doar un tâlhar” (David Hume, filozoful britanic din secolul XVIII).
 - 2) „Bunăvoința reciprocă este cea mai apropiată rudenie” (Publius Sirus, poet roman antic).
7. Biblia conține afirmații, care pot ajuta omul să găsească înțelegere cu interlocutorii săi. În ea se spune: „De aceea, respingând minciunile, spuneți adevărul aproapelui vostru...”. Exprimați-vă părerea, de ce norma dată a fost mult timp considerată importantă pentru comunicarea umană. Se poate spune că nici astăzi nu și-a pierdut semnificația? De ce?

§8. Arta comunicării. Caracteristicile și riscurile comunicării virtuale

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să determinați ce comunicare este sigură și responsabilă, să dați exemple de astfel de comunicare;
- să învățați despre eticheta de comunicare în viața reală și în spațiul virtual;
- să faceți cunoștință cu sfaturile comunicării virtuale sigure;
- să prognozați riscurile comunicării în mediul virtual.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Scrieți sinonime pentru cuvântul „politețe”.
2. Descrieți comportamentul unei persoane cu care vă place să comunicați.
3. Comunicați pe internet? Cum se deosebește, după părerea voastră, comunicarea „vie” de cea virtuală?

1. Arta comunicării. Eticheta

Comunicarea este o condiție necesară pentru dezvoltarea personalității, precum și pentru sănătatea psihologică a omului. Interacțiunea umană depinde de capacitatea de a comunica: este mai ușor pentru o persoană prietenoasă să facă noi cunoștințe, să ajungă la o înțelegere în familie, cu prietenii și colegii de clasă.

Deci, ar trebui să fim atenți cum și ce spunem. La fel de importantă este **oportunitatea** — un semn de limbaj care asigură conformitatea cu situația. Pentru ca interlocutorul vostru să perceapă corect ceea ce vreți să-i transmiteți, trebuie să o spuneți la momentul și locul potrivit. Amintiți-vă că suntem responsabili pentru cuvintele și comportamentul nostru și pentru consecințele pe care le pot avea.

Fiecare persoană este obligată să aibă grijă de o comunicare sigură.

Eticheta reglementează regulile de comportament al oamenilor în societate

Amintiți-vă de regulile etichetei zilnice: cum să vă salutați și să vă luați rămas bun, cum să începeți o conversație, să o mențineți și să o încheiați, cum să vă comportați la masă și în locuri publice. Dați exemple de astfel de reguli.

Regulile de **etichetă** vă vor spune cum să vă comportați în funcție de diferite circumstanțe și în comunicarea cu diferite persoane: mai în vârstă și mai tineri, rude, prieteni, străini etc. De fapt, există un număr mare de reguli de etichetă, dar toate sunt unite de principiul respectului față de interlocutor, simțul proporției, oportunității. Respectarea acestor reguli este un semn de **tact**.

DICȚIONAR

Eticheta este regula de comportament al oamenilor în societate.

Tactul este capacitatea de a se comporta în conformitate cu eticheta și normele etice.

DATE INTERESANTE

Noțiunea de etichetă există încă din cele mai vechi timpuri. Regulile contemporane de etichetă sunt considerate universale. Însă, în unele culturi, acestea sunt completate de reguli locale. Deci, în multe țări asiatice, de exemplu, Japonia și Coreea de Sud, se obișnuiește să se scoată pantofii la ușa apartamentului. În Thailanda, proprietarii casei vor oferi mai întâi oaspetelui un pahar cu apă — acest obicei a apărut din cauza climatului excesiv de cald și umed.

Alte elemente importante ale comunicării sunt bunăvoința și sinceritatea. Fără ele, chiar și cea mai atentă respectare a regulilor de etichetă nu va face din persoană un interlocutor plăcut.

Una dintre regulile importante ale comunicării: dacă nu poți spune nimic bun, mai bine taci

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

1. Ce cuvinte pot fi folosite pentru a descrie o persoană, care respectă regulile de etichetă?
2. De ce, după părerea voastră, este important să respectați regulile de etichetă?

2. Caracteristicile și riscurile comunicării virtuale

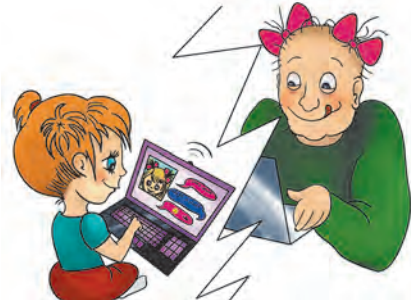
La începutul anului 2021, numărul utilizatorilor de Internet din Ucraina s-a ridicat la aproape 30 de milioane de oameni. Aceasta este mai mult de jumătate din populație. Iar 60% de ucraineni sunt înregistrați în rețelele sociale. Deci, comunicarea **virtuală** a devenit o parte importantă din viața majorității populației din țara noastră.

DICȚIONAR

Virtualul este ceva care nu există în lumea reală, dar este creat de imaginația umană sau imitat cu ajutorul altor obiecte. În zilele noastre, este numit virtual, tot ce este legat de computer și de internet.

Pe Internet, un utilizator este adesea recunoscut nu după fotografia personală sau numele său real, ci după o imagine străină și un nume sau poreclă inventată. Prin urmare, există o părere falsă că în comunicarea virtuală ne putem permite să fim mai puțin discreți, decât atunci când vorbim cu persoana față în față. Însă, comunicarea pe Internet de asemenea este o comunicare între

Internetul vă permite să creați în mod conștient o imagine, care nu este întotdeauna reală

Este important să reținem: comunicarea virtuală nu poate înlocui comunicarea reală

oameni. Regulile de etichetă se folosesc și aici: respectul pentru interlocutor, politețea, tactul, etc.

În rețelele de socializare, comunicăm mai ales cu cei pe care îi adăugăm în lista de prieteni, etc. Adesea, aceștia sunt oameni, pe care nu îi cunoaștem în viața reală. Tot ce știm despre ei este ceea ce spun ei despre ei înșiși. Iar fotografiile și videoclipurile pe care le postează pot fi de fapt ale altcuiva. Deci, aici se poate ascunde și pericolul: deși, virtual, cunoștii noștri devin prieteni adevărați, în realitate ei rămân străini pentru noi.

În comunicarea virtuală, trebuie să fiți deosebit de atenți încă dintr-un motiv. Dintotdeauna a existat binecunoscuta regulă, că tot ceea ce ajunge pe Internet rămâne acolo pentru totdeauna. De aceea, nu ar trebui să postați informații private pentru vizualizare publică (de exemplu, într-un profil de rețea socială): nume, prenume și patronimic, număr personal de telefon, adresa unde locuiți, orice informații despre părinții dvs. etc. Escrocii pot folosi aceste informații. Această regulă este valabilă și pentru prietenii voștri — înainte de a posta fotografia cu ei pe internet, trebuie să-i întrebați dacă sunt de acord.

Relevanța este și o componentă importantă a comunicării virtuale

OBSERVAȚI

Comunicarea pe internet are propriile sale particularități și reguli de etichetă. De exemplu, nu trebuie să trimiteți mesaje legate de serviciu și studii în afara orelor de lucru (de obicei durează de la 9 dimineața până la 6 seara), iar pentru chestiuni private, să scrieți după 9 seara. Desigur, la un acord comun, această regulă poate fi încălcată. Însă, nu este o idee bună, să trimiteți mesaje prietenilor voștri în timpul nopții pentru o conversație veselă.

OBSERVAȚI

Înainte de a adăuga pe cineva în lista voastră de prieteni (abonați reciproc, etc.) pe o rețea de socializare, ar trebui să le vedeți profilul (pagina). Dacă găsiți acolo ceva care este neplăcut sau suspect pentru voi sau pagina nu este completată deloc, iar în loc de numele de utilizator — o combinație de litere și cifre, nu trebuie să adăugați acest utilizator în lista de prieteni.

Dacă ați primit o cerere de prietenie online, dar nu știți dacă să o acceptați, amintiți-vă că este normal să refuzați ofertele de la persoane cu care nu doriți să conversați.

Nu uitați că utilizatorii care vă supără pot fi blocați și atunci nu vor putea să vă mai vadă pagina și să vă trimită mesaje.

Dacă nu sunteți siguri cum să acționați cel mai bine în comunicarea virtuală, ceva v-a cauzat frica sau teama, cereți sfatul adulților. Acest lucru vă va ajuta să evitați greșelile și grijile inutile.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

Luați în considerare cine ar trebui adăugat pe lista de prieteni virtuali și cine nu.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Explicați semnificația noțiunii de „etichetă”. De ce este important pentru noi să respectăm regulile de etichetă?
2. Ce înseamnă termenul „virtual”?
3. Creați un ciorchine pentru noțiunea de „tacticitate”.
4. Explicați cum înțelegeți conceptul de „comunicare responsabilă”.
5. Discutați pe tema „Este potrivit să înlocuim complet comunicarea reală cu cea virtuală?”.
6. **Lucrul în perechi.** Discutați și răspundeți la întrebări. Ați primit o cerere de prietenie de la un utilizator necunoscut pe o rețea socială:
 - 1) După ce i-ați citit pagina, ați ajuns la concluzia că este adult. Ați aproba această cerere? De ce?
 - 2) După ce vedeți pagina lui, vedeți că nu este completată, iar în caracteristică — cuvinte într-o limbă necunoscută. Ați aproba această cerere? De ce?
7. **Discuție colectivă.** Să presupunem că un nou prieten virtual vă cere să îi trimiteți fotografiile imediat ce începeți să discutați. Cum trebuie de acționat într-o astfel de situație?
8. **Lucrul în grupuri mici.** Notați cinci reguli de comunicare virtuală sigură și citiți-le colegilor. Discutați și întocmiți o listă cu reguli de comunicare sigură pe Internet.

§ 9. Agresivitatea în comunicare. Bullyingul și cyberbullyingul

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să descrieți manifestările de agresivitate în comunicare;
- să rezistați agresiunii, presiunii și manipulării în comunicare;
- să înfrunțați bullyingul și cyberbullyingul.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Amintiți-vă ultima dată când ați fost supărați din cauza comunicării cu alte persoane. Care a fost cauza?
2. Cum se manifestă, după părerea voastră, agresivitatea în comunicare?

1. Agresivitatea, influența și manipularea în comunicare

Comunicarea noastră cu alte persoane nu este întotdeauna plăcută. Uneori ne întâlnim cu agresivitatea în comunicare. Acesta este comportamentul când o persoană demonstrează în mod deschis o atitudine dușmănoasă, încearcă să creeze o situație conflictuală, încearcă să facă rău altora. Semnele de agresiune sunt: tonul ridicat, cuvintele jignitoare, amenințările și încercările de a trece de la vorbe la fapte.

DICȚIONAR

Agresivitatea este starea, în care o persoană manifestă supărare, furie, etc.; de asemenea, o trăsătură de caracter exprimată prin atitudinea dușmănoasă a unei persoane față de lumea înconjurătoare.

Conflictul este situația în care interesele a două sau mai multe părți se ciocnesc, și fiecare parte are o poziție diferită de pozițiile celorlalți.

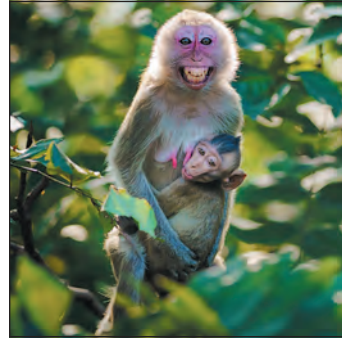
Dacă ați nimerit într-o situație conflictuală, cel mai bine este să depuneți efort pentru a reduce agresiunea interlocutorului. Există diferite moduri de a realiza acest lucru. De exemplu, pentru a nu agrava conflictul, puteți reduce situația tensionată printr-o glumă. Dacă vă dați

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Animalele sălbatice în mare parte sunt agresive, protejându-și viața, teritoriul, hrana și posibilitatea de a-și continua specia. De ce credeți că oamenii manifestă un comportament agresiv?

Maimuța protejează puilul

seama că ați greșit, atunci trebuie imediat să vă cereți scuze. Nu răspundeți insultelor cu insulte, nu ridicați tonul în urma acțiunilor agresive ale interlocutorului. Calmul vostru va permite să arătați demn și va reduce, de asemenea, nivelul general de tensiune.

Uneori puteți observa că vă simțiți deprimăți sau oboșiți după ce ați conversat cu anumite persoane. Acest lucru se întâmplă adesea din **influența în comunicare**. Poate fi efectuată atât de o persoană, cât și de un grup de persoane.

DICȚIONAR

Influența în comunicare este o situație de comunicare, în care o persoană, depășind rezistența celeilalte, încearcă să o forțeze să facă ceva.

TIPURI DE INFLUENȚĂ ÎN COMUNICARE

Fizică	Vă sugerează sau vă spune direct despre posibilitatea violenței fizice
Emoțională	Încearcă să vă facă să vă simțiți vinovat, dacă nu sunteți de acord să faceți ceea ce vi se cere
Intelectuală	Vă va prezenta multe argumente în favoarea ideilor sale, fără să vă ofere posibilitatea să analizați ceea ce ați auzit

Cum să rezistați influenței în comunicare? Aflați clar de ce aveți nevoie. Întrebați-vă: „Dacă voi fi de acord cu cealaltă persoană, va coincide acest lucru cu dorințele mele, cu scopul meu în comunicare?”. Anume astfel puteți răspunde: „Vă înțeleg, dar am altă părere”.

O altă modalitate de a vă impune să faceți ceea ce vor alții este **manipularea**. De obicei manipulatorii încearcă să falsifice adevărul sau să folosească astfel de cuvinte pentru a vă convinge să faceți ceea ce au nevoie ei. De exemplu, vi se spune: „Prietenul adevărat trebuie să ajute...”, iar în continuare va fi vorba despre a-i face temele acestei persoane sau de a îndeplini o însărcinare neplăcută, etc.

DICȚIONAR

Manipularea — aici: un comportament coercitiv, prin care cineva încearcă să obțină controlul sau puterea în interacțiunea cu altă persoană.

Cum să nu ajungeți într-o astfel de situație? Trebuie să vă gândiți ce dorește de la voi persoana pe care o suspectați de manipulare și anume ce doriți voi. Când veți înțelege această diferență, vă va fi mai ușor să recunoașteți și să evitați înșelăciunea. Ignorați cuvintele jignitoare și nu vă îndreptățiți, căci manipulatorul va continua să vă deranjeze.

OBSERVAȚI

Manipulări în publicitate

Manipulările apar nu numai în comunicarea interpersonală. Foarte des apar în publicitate. Manipulările au ca scop să-i facă pe oameni să cumpere fără să se gândească. De exemplu, în anunțurile publicitare sunt folosite cuvintele: „grăbiți-vă”, „reduceri doar astăzi”, etc. Fiind manipulați, oamenii cumpără produse de care nu prea au nevoie.

Manipulatorii sunt adesea comparați cu păpușarii — oameni care folosesc sfori pentru a conduce păpușile. La fel ca un păpușar, manipulatorul, trăgând de „sforile” imaginare — emoțiile și reacțiile altora, le conduce acțiunile. Manipulatorii încearcă adesea să facă o persoană să se simtă vinovată

EFFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Formulați sfaturi despre cum să înțelegeți că cineva încearcă să vă manipuleze.

2. Bullying și cyberbullying: manifestări și contramăsuri

Uneori, în timpul comunicării în colectiv, poate apărea o situație când una sau mai multe persoane devin victime ale **bullyingului (agresiunii)**, care se manifestă prin violență psihologică sau fizică. În aceste condiții, se formează trei grupuri inegale: victima (victimele) bullyingului, făptuitorul și susținătorii săi și majoritatea colectivului care acționează ca observatori.

DICȚIONAR

Bullying-ul este un abuz fizic și/sau psihologic sistematic și umilirea comisă împotriva unei anumite persoane.

Bullying-ul începe adesea ca un conflict obișnuit. Însă nu orice conflict este bullying.

Bârfele și ridicolizarea victimei este o manifestare a bullyingului

Orice persoană poate deveni victimă a bullyingului.

Care pot fi manifestările bullyingului? Pe baza, exemplului colectivului școlii pot fi menționate următoarele:

- bârfele și ridicolizarea victimei cu privire la aspectul fizic, comportamentul, stilul de viață, starea materială;
- boicotarea, ignorarea victimei, (excluderea intenționată din grup în timpul pauzelor, la cantină, în timpul comunicării în afara școlii, etc.);
- obligarea victimei să întreprindă anumite acțiuni, de obicei sub forma „demonstrează că tu...”;
- luarea de la cei mai slabi a lucrurilor, banilor, etc.;
- violența fizică asupra celor mai slabi (bătaie, lovituri cu picioarele, blocarea, etc.);
- impunerea de a îndeplini dorințele infractorului.

Cazurile de bullying se întâmplă, din păcate, și din partea profesorilor. Acestea pot fi:

- toate tipurile de influențe fizice (încercări de bătaie, punerea „în colț”, etc.);
- discutarea în clasă despre defectele copilului, caracteristicile familiei, evenimentele familiale, etc., pe care le cunoaște profesorul;
- porecle jignitoare, etc.

Bullyingul este cel mai distrugător pentru sănătatea psihologică a victimei. Nu trece fără urmă nici pentru înfăptuitori, nici pentru observatori.

DATE INTERESANTE

Termenul „bullying” provine de la cuvântul englezesc „bully”, care înseamnă „huligan”, „bătăuș”.

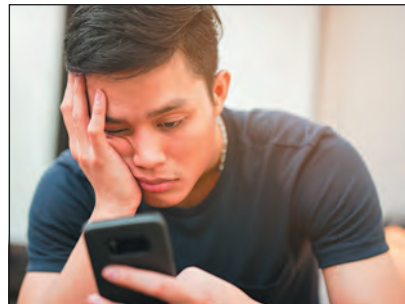

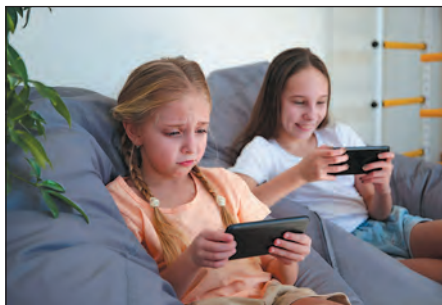
OBSERVAȚI

Conform legislației Ucrainei, înfăptuitorii sunt pedepsiți pentru bullying, iar dacă au sub 16 ani, părinții lor sunt pedepsiți (sau persoanele care îi înlocuiesc). Dacă sunteți umiliți, agresați la școală sau în altă parte, trebuie să informați părinții (sau alte rude) și profesorii. Părinții trebuie să depună o cerere sau o plângere despre bullying la administrația școlii. În cazul în care școala nu răspunde la această plângere, părinții au dreptul să depună cererea despre bullying la secția de învățământ sau la poliție.

Bullyingul poate avea loc și în spațiul virtual, atunci se numește cyberbullying. O manifestare a cyberbullyingului sunt mesajele agresive și jignitoare în rețelele sociale, mai ales dacă vin sistematic, răspândirea de informații false sau private, bârfe, fotografiile și videoclipurile de pe internet, fără acordul persoanei căreia îi aparțin. Cyberbullyingul este o formă la fel de gravă și poate duce la probleme psihologice grave pentru victimă.

Cyberbullyingul poate provoca un disconfort psihologic semnificativ, deoarece viețile multor oameni contemporani sunt strâns legate de spațiul virtual. De aceea, trebuie să reținem: comunicarea virtuală este doar o parte a vieții

Cyberbullyingul are loc adesea pe rețelele sociale

Rețelele sociale propun diferite instrumente de protecție: crearea de „liste negre”, posibilitatea de a depune plângere administrației despre acțiunile inacceptabile ale utilizatorilor, limitarea celor ce vă pot vedea postările, schimbarea paginii în regim „privat”.

De asemenea, este important să găsiți pe cineva cu care să vorbiți despre ceea ce vă deranjează. Dacă vă aflați într-o situație neplăcută, spuneți-i unui adult în care aveți încredere. Poate că nu găsesc imediat soluții, dar vor dori întotdeauna să vă ajute. Împreună veți putea găsi o cale de ieșire.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce manifestări de agresivitate în comunicare puteți enumera? Descrieți fiecare dintre ele.
2. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și întocmiți o listă de reguli de comportament, în cazul în care v-ați confruntat cu agresiunea în comunicare.
3. Cum se poate rezista manipulării?
4. Explicați sensul fenomenului de bullying. Cine poate deveni victima lui?

5. Discuția despre aspectul fizic și comportamentul, de exemplu, al unui coleg de clasă în privat, este o manifestare de bullying? Explicați-vă părerea.
6. Ce este cyberbullyingul?
7. Discutați pe tema „Este posibil să fie deznădăcinat complet bullyingul?”.

Dezvoltăm deprinderile morale

Copilul înțelept

Poveste populară mongolă

Demult trăiau un bărbat cu femeia lui și fiul lor de șapte ani. Aveau puține lucruri — o iapă albă șchioapă, trei capre negre slabe și o iurtă veche. Familia trăia într-o mare sărăcie, dar fiul a crescut deștept și inteligent.

Odată, a venit la ei un funcționar ca să înnopteze. Era un om fără onoare și conștiință, atât de crunt încât toată lumea se temea de el. Când a intrat în iurtă, un băiețel de șapte ani stătea pe o pătură și bea cumâs* dintr-o cană mare. Funcționarul s-a uitat la copil și a râs zgomotos:

— Asta-i cană! Nu-i cană, ci un adevărat buștean!

Băiatul s-a oprit să bea și s-a uitat uimit la oaspete:

— Stimate domnule, chiar aveți atât de puține vite încât le puteți adăpa dintr-un astfel de „buștean”?

Funcționarul a tăcut și nu a găsit cuvinte pentru a răspunde. Dimineața, când se pregătea de plecare, a observat că în timpul nopții, caprele mâncaseră hamul calului său. Funcționarul s-a mâniat și i-a spus bărbatului:

* Cumâs — băutură cu lapte fermentat din lapte de iapă (cum ar fi chefirul).

— Plătește-mi pierderea, altfel va fi rău!

Copilul înțelept i-a luat apărarea tatălui:

— Stimate oaspete! Caprele au mâncat hamul calului tău. Ele trebuie să plătească pentru asta.

Funcționarul nu a spus nimic, a sărit pe cal și a plecat. Dar calul s-a prăvălit cu piciorul într-o gaură de cârțiță, și călărețul a căzut la pământ. Funcționarul furios din toată puterea îi dădea bici calului. Copilul a văzut aceasta și a început să râdă zgomotos.

— De ce râzi, băiat prostuț? — a strigat funcționarul.

— Cum să nu râd? În popor se spune: dacă cineva este obișnuit să spună multe minciuni, calul lui va cădea într-o zi într-o gaură de cârțiță, iar el însuși va cădea la pământ. Așadar, tu ești un mincinos și un înșelător!

Funcționarul nu i-a răspuns băiatului, care și-a amintit vechiul proverb, a luat calul de căpăstru și a plecat în drumul lui.

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

1. Se poate spune că funcționarul a tratat interlocutorul cu respect în timpul comunicării? De ce?
2. Băiatul și-a tratat interlocutorul cu respect? Explicați-vă părerea.
3. Luați în considerare cum s-ar schimba situația, dacă funcționarul ar trata interlocutorul cu respect.
4. Faceți o concluzie despre oportunitatea respectului reciproc în comunicare.

CAPITOLUL III LUMEA EMOȚIILOR ȘI A SENTIMENTELOR UMANE

§ 10. Emoții și sentimente

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să distingeți diferența dintre emoții și sentimente;
- să aflați cum oamenii își exprimă emoțiile;
- să înțelegeți de ce este important să luați în considerare sentimentele și emoțiile altor oameni;
- să realizați mai bine fenomenul empatiei.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Este ușor să vă redați emoțiile?
2. Care dintre emoții influențează asupra vieții voastre de zi cu zi?

1. Ce sunt emoțiile

În timpul vieții, o persoană este însoțită de diverse **emoții și sentimente**. Cum înțelegeți aceste cuvinte? La prima vedere, aceste cuvinte pot părea că sunt sinonime, dar, de fapt, nu este așa. Deci să încercăm să aflăm.

Emoțiile sunt reacția umană la fenomenele din lumea reală sau fictivă. Emoții poate provoca un eveniment, comunicarea cu cineva și vizionarea unui film. Emoțiile sunt bucurie, încântare, entuziasm, furie, tristețe, frică, surpriză, rușine, etc.

Sentimentele, în comparație cu emoțiile, sunt de lungă durată și stabile.

Ele exprimă atitudinea generală a unei persoane față de un obiect, o ființă vie, un fenomen sau chiar atitudinea față de sine. Sentimentele sunt: respectul, vinovăția, iubirea, satisfacția, fericirea, etc. De exemplu, a iubi muzica este un sentiment, iar retrăirile pe care o persoană le simte în timp ce ascultă melodiile preferate, sunt emoții.

DICȚIONAR

Emoțiile sunt reacțiile umane de durată relativ scurtă la fenomenele din lumea reală sau imaginară.

Sentimentele sunt retrăiri umane generalizate despre ceva sau cineva.

EFFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Alegeți unul dintre sentimente și spuneți cu ce evenimente sau lucruri a fost asociat.

Unul și același lucru sau fenomen poate provoca emoții și sentimente diferite la persoane diferite. Aceasta depinde de viziunea asupra lumii, caracterul și preferințele lor

Emoțiile omului

Priviți ilustrațiile. Ce emoții transmit copiii reprezentați?

Ce v-a ajutat să determinați acest lucru?

personale. De exemplu, o persoană căreia nu-i plac morcovii fierți, văzându-i în farfurie, va simți dezgust, iar o persoană care nu are astfel de sentimente nu va reacționa în niciun fel.

Sentimentele și emoțiile se pot completa reciproc sau pot fi opuse.

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

O persoană își poate iubi câinele, dar se supără pe el atunci când, de exemplu, îi strică lucrurile. Emoțiile negative, pe care le trăiește în acest moment stăpânul animalului nu înseamnă că sentimentele lui s-au schimbat, ele sunt pur și simplu influențate de emoții, care vor trece în curând. Ce emoții ați avut în situația descrisă? De ce?

Animalele de companie ne oferă emoții diferite

2. Exprimarea emoțiilor și sentimentelor

De obicei, o persoană își exprimă emoțiile imediat și vizibil: în timpul unei experiențe emoționale, se schimbă expresia feței, vocea, intonația și postura. Privind la o persoană, după aceste caracteristici se poate înțelege, dacă este fericită, emoționată, surprinsă sau tristă. Înțelegerea emoțiilor interlocutorului este o condiție esențială pentru o comunicare de succes. Ajută o persoană să fie tacticoasă, să glumească la timp sau să-i ofere sprijinul.

Exprimarea emoțiilor este o parte importantă a comunicării

Cum să vă exprimați propriile emoții și sentimente și să înțelegeți emoțiile altor oameni?

Recunoștința este un sentiment care apare ca răspuns la o faptă bună

Cum vă puteți exprima sentimentele de recunoștință?

Sentimentele în sine nu au o expresie vie. Oamenii își demonstrează sentimentele în moduri diferite: unii vorbesc cu entuziasm despre ele, iar alții le exprimă prin acțiuni concrete.

OBSERVAȚI

Psihologii recomandă să folosiți așa-numitele „eu-mesaje” în loc de „tu-mesaje” pentru redarea emoțiilor și sentimentelor. „Eu-mesajele” (de exemplu, „Nu-mi place când lucrurile îmi sunt luate fără permisiune”) au ca scop exprimarea gândurilor, emoțiilor provocate de o anumită situație. În schimb, „tu-mesajele” (cum ar fi „tu-hoț”) sunt percepute ca o insultă și provoacă dorința de apărare și de îndreptățire, și nu clarificarea situației.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările. Compuneți „eu-mesaje” care se potrivesc în următoarele situații:

1. Colegii voștri s-au gândit o poreclă, care nu vă place și care este jignitoare pentru voi.

2. V-ați înțeles cu un coleg de clasă să lucrați împreună la un proiect, dar el nu își îndeplinește partea sa de lucru.

3. Ce este empatia

O persoană este capabilă să înțeleagă sentimentele și emoțiile altora și să retrăiască împreună cu ei. Această capacitate se numește **empatie**. Empatia joacă un rol important în comunicarea și relațiile dintre oameni. Datorită empatiei, o persoană poate oferi ajutor celor care au nevoie de el. De exemplu, ea va încerca să sprijine o altă persoană care suferă imaginându-se în acea situație.

DICȚIONAR

Empatia este capacitatea unei persoane de a înțelege și de a simți sentimentele altei persoane.

Empatia apare odată cu experiența de viață, dar această capacitate poate fi dezvoltată. Pentru a face acest lucru, urmărind diferite situații de viață, precum și în timp ce citiți cărți și vizionați filme, vă puteți pune următoarele

Empatia îi îndeamnă pe oameni să fie sensibili la emoțiile altora, în special la cele negative

De ce este important să dezvoltăm sentimentul de empatie? Cum se poate face acest lucru?

întrebări: „Ce simte această persoană?”, „Care a fost cauza?”, „Cum m-aș simți, dacă aș fi în locul acestei persoane?”.

Persoanele cu o empatie dezvoltată au mai mult succes în construirea relațiilor interpersonale. Înțelegerea emoțiilor, sentimentelor și viziunii asupra lumii a diferitelor personalități ajută să înțelegem mai bine propriile experiențe, precum și motivele, pentru care acestea apar și influența lor asupra vieții.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce este un sentiment? Dați exemple de sentimente. Prin ce diferă sentimentele de emoții?
2. În ce mod își manifestă oamenii emoțiile?
3. Descrieți emoțiile pe care le simțiți când: 1) ați primit cadoul dorit de ziua de naștere; 2) ați văzut un câine agresiv în apropiere; 3) ați câștigat la competiții (concursuri); 4) ați pierdut bani; 5) bateria telefonului mobil s-a descărcat brusc; 6) prietenii v-au invitat la plimbare. Dacă doriți, descrieți emoțiile cu ajutorul mimicii și al gesturilor.
4. **Lucrul în perechi.** Împărțiți rolurile și realizați jocul „Ghiciți emoția”. Un elev trebuie să demonstreze o anumită emoție, folosind gesturi și mimică, iar ceilalți trebuie să o ghicească.
5. **Discuție colectivă.** Discutați, dacă lacrimile sunt întotdeauna un semn de tristețe.
6. Ce se numește empatie? De ce este important ca o persoană să o poată manifesta?
7. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și efectuați însărcinarea. De unde știți când un prieten sau membru al familiei este supărat? Cum acționați de obicei într-o astfel de situație? Comparați răspunsurile voastre cu răspunsurile colegilor.

§ 11. Emoțiile în viața omului

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați despre rolul emoțiilor pozitive și negative în viața omului;
- să determinați cum influențează starea emoțională asupra dispoziției și stării generale;
- să însușiți tehnicile de control ale emoțiile.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Numiți tehnicile de control ale emoțiilor pe care le cunoașteți.
2. Ați observat influența emoțiilor asupra stării voastre generale, cum s-a manifestat?

1. Emoții pozitive și negative în viața umană

Lumea emoțiilor umane este extrem de diversă, de aceea, pentru comoditate, emoțiile sunt împărțite în pozitive, negative și neutre. Exemple de emoții pozitive sunt: dragostea, admirația, satisfacția, iar cele negative sunt dorul, neliniștea, frica. Curiozitatea, surprinderea, indiferența sunt considerate emoții neutre.

Emoțiile nu exprimă doar atitudinea unei persoane față de orice sau oricine, dar determină și **dispoziția** ei. Emoțiile pozitive, precum bucuria sau presimțirea unui eveniment plăcut, dau o dispoziție sublimă. O persoană vrea să zâmbească, ea se simte energică, plină de putere. Acest lucru o motivează să acționeze și să obțină rezultate.

DICȚIONAR

Dispoziția este starea emoțională generală a omului.

DATE INTERESANTE

Proverbele ucrainene redau influența emoțiilor asupra sănătății. De exemplu:

- Un gând vesel este jumătate din sănătate.
- Întristarea scurtează sănătatea.

În fiecare an, la 21 ianuarie, este sărbătorită Ziua internațională a îmbrățișării

DATE INTERESANTE

Oamenii de știință au demonstrat că îmbrățișările ajută la îmbunătățirea dispoziției. La persoanele care se îmbrățișează, ritmul cardiac încetinește, tensiunea arterială se normalizează și reduce nivelul de cortizol, hormonul stresului. Îmbrățișați-vă mai des!

În schimb, emoțiile negative cauzează adesea o tensiune musculară puternică și pot provoca o stare depresivă. Emoțiile negative sunt o parte integrantă a vieții umane. Sunt o reacție firească la eșecuri, insulte sau alte evenimente triste sau neplăcute. Dacă o persoană este stăpânită de aceste emoții o perioadă lungă de timp, aceasta poate dăuna stării generale și sănătății.

Dacă problemele apar în continuare, trebuie să știți cum să reduceți influența lor. Cuvintele de sprijin, consolare, compasiune, ajutorul prietenilor și al celor dragi vă pot ajuta la depășirea emoțiilor negative.

DATE INTERESANTE

Filmul american de animație „Întors pe dos” (2015) povestește cum cinci emoții — bucuria, tristețea, frica, furia și dezgustul - afectează comportamentul personajului principal Riley. În film, emoțiile negative și pozitive interacționează între ele, creând o personalitate completă. Publicul este făcut să creadă că nu există emoții neimportante.

Lucrul în perechi. Discutați și decideți cum afectează furia, entuziasmul, neliniștea comportamentul uman.

2. Gestionarea propriilor emoții

Oamenii au caractere și temperamente diferite și, de asemenea, își pot exprima emoțiile în moduri diferite. De aceea, același eveniment poate provoca emoții diferite la oameni diferiți. Însă, uneori, o manifestare prea intensă a emoțiilor este inadecvată și poate deranja sau chiar jigni pe alții, de aceea persoana trebuie să învețe să-și controleze emoțiile. Una dintre trăsăturile unei persoane politicoase este considerată cunoașterea măsurii în exprimarea emoțiilor și sentimentelor cuiva. Însă nu întotdeauna emoțiile trebuie stăpânite — suprimarea constantă a emoțiilor este dăunătoare sănătății.

Omul trebuie să fie capabil să se asculte pe sine și sentimentele sale interioare. În viața de zi cu zi, este de obicei suficient să vă întrebați „Ce emoție simt? Ce a cauzat-o?”. După aceea, trebuie să vă gândiți la ceea ce se poate face pentru a corecta situația sau să-i ușureze starea emoțională. Adesea, înțelegerea motivelor ajută la calmare. O altă modalitate de a scăpa de emoțiile negative este

Modalități de a controla emoțiile

Ce modalități de a face față propriilor emoții sunt reprezentate în imagini? Argumentați răspunsul.

schimbarea atenției: o plimbare la aer curat, ocupația preferată. Chiar și curățenia în cameră ajută la distragerea atenției de la experiențele și gândurile neplăcute.

OBSERVAȚI

Cel mai simplu mod de a vă stăpâni, când simțiți că emoțiile voastre (în special cele negative) devin prea puternice, este să inspirați și să expirați adânc și să numărați încet până la cinci. Acest lucru vă va distra atenția și va reduce stresul emoțional.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Orice emoție, dacă este sinceră, este involuntară.

Mark Twain, scriitor american din sec. XIX—XX.

Emoțiile reprimite nu mor niciodată. Ele sunt doar îngropate și ies la suprafață sub o formă mult mai urâtă.

Sigmund Freud, psiholog austriac din sec. XX.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. În ce grupuri sunt împărțite emoțiile?
2. Dați exemple de emoții pozitive și negative.
3. Care emoții sunt considerate neutre? De ce credeți că se numesc astfel?
4. Explicați relația dintre emoții și dispoziție.
5. Cum afectează emoțiile negative viața și sănătatea omului?
6. Discutați pe tema „Este posibil să trăim fără emoții negative?”.
7. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și stabiliți dacă este posibil să vă creați singuri dispoziția. Dacă da, atunci cum puteți face acest lucru?
8. Sunteți de acord că comunicarea cu alte persoane vă ajută să faceți față emoțiilor? Argumentați răspunsul.

§ 12. Legătura dintre sentimente și acțiuni. Patriotismul

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați despre legătura reciprocă dintre sentimente și acțiuni;
- să faceți cunoștință cu exemple despre modul, în care, diversele sentimente îi motivează pe oameni să acționeze;
- să discutați despre sentimentul de patriotism și manifestarea ei în fapte.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Ce vă trezește sentimentul dragostei? Ce considerați că este acest sentiment?
2. De ce omul are nevoie de sentimente?

1. Legătura dintre sentimente și acțiuni

Sentimentele exprimă atitudinea omului față de diferite lucruri și fenomene din lumea înconjurătoare și, de asemenea, ne motivează la anumite acțiuni. De exemplu, sentimentul de respect pentru o persoană vă motivează să o tratați mai respectuos. Sentimentul de vinovăție îl face pe om să se gândească la acțiunile sale, să găsească o modalitate de a corecta situația și să-și corecteze comportamentul pentru a evita situațiile similare în viitor. Dacă o persoană pierde un lucru împrumutat, trebuie să-și ceară scuze și să cumpere unul nou pentru a-l înlocui pe cel pierdut. Atunci ajunge la concluzia că trebuie să fie mai atentă în viitor.

Sentimentul iubirii ne îndeamnă să avem grijă de cei dragi

Stăpânul unui animal de companie, simțindu-se responsabil pentru acesta, are grijă de îngrijirea și educația corespunzătoare a acestuia

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în grupuri mici. Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Dați exemple din literatura artistică, filme sau desene animate, unde anumite sentimente ale personajelor au devenit motivul unor acțiuni semnificative.

Unul dintre cele mai puternice sentimente este considerată **dragostea**. Este de mai multe tipuri. De exemplu, dragostea părinților îi motivează să-și orienteze eforturile în folosul copiilor lor. Dragostea pentru creativitate sau sport vă motivează să vă dedicați tot timpul liber acestei activități sau să o transformați într-o activitate de viață.

DICȚIONAR

Dragostea este un sentiment de devotament profund față de cineva sau ceva.

DATE INTERESANTE

În Grecia Antică existau patru tipuri de dragoste. Pentru fiecare exista un cuvânt separat. Sentimentul de devotament profund, care apare între rude, era numit „storge”. „Eros” corespundea cuvântului „iubire”. Dragostea dintre prieteni se numea „philia”. „Agape” se numea dragostea necondiționată de jertfă, dragoste pentru Dumnezeu.

2. Sentimentul de dragoste pentru Patrie

Unul dintre tipurile de iubire este patriotismul, adică iubirea pentru Patrie. Acesta este atât devotamentul față de țară în general — marea Patrie, cât și dragostea față de Patria mică — satul, orașul, în care o persoană a crescut și s-a format ca personalitate. Cuvântul „patriot” provine din latină și se traduce ca „pământean”, adică o persoană care s-a născut cu cineva în același loc.

DICȚIONAR

Patriotismul este dragostea și devotamentul față de Patrie și popor, respectul pentru moștenirea patrimonială, pentru natura acestei țări.

Patriotismul este mândria pentru realizările Patriei, respectul pentru cultură, tradițiile și trecutul ei, dorința de a le păstra și de a le spori, precum și de a proteja interesele țării și ale poporului.

Sentimentul de patriotisme nu se naște odată cu omul și nu apare de la sine — trebuie educat. Se formează datorită cunoștințelor despre țară, trecutul ei și prezentul, precum și prin cunoașterea patrimoniului

1

2

3

Cunoașterea obiceiurilor și tradițiilor din țara natală și participarea la păstrarea lor duce la unitatea poporului

Lucrul în perechi. Discutați și stabiliți ce obiceiuri, rituri și tradiții ucrainene sunt reflectate în ilustrații.

În timpul invaziei pe scară largă a Rusiei pe teritoriul Ucrainei, mulți cetățeni ai țării noastre s-au alăturat voluntar în rândurile Forțelor Armate ale Ucrainei pentru a rezista agresiunii ruse

Este acest act o manifestare a patriotismului?
Argumentați răspunsul.

național. Acest sentiment se dezvoltă și din respectul față de popor, limbă și istoria lui. O persoană care își iubește țara, dorește să învețe cât mai multe despre ea.

Mândria pentru țara natală nu prevede o atitudine disprețuitoare față de alte țări și popoare. Dimpotrivă, un patriot, care își iubește sincer Patria, respectă în același timp sentimentele patriotice ale oamenilor din alte țări.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Patria ți-o iubești nu pentru că-i mare, ci pentru că-i a ta.

Seneca, filosof roman antic

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Explicați cum sunt legate sentimentele și acțiunile.
2. Discutați pe tema „Este diferit modul de exprimare a sentimentelor în diferite țări, culturi, comunități umane?”.
3. Dați exemple de moduri, prin care omul poate spune despre sentimentele sale cu ajutorul acțiunilor.
4. Poate fi dezvoltat sentimentul de patriotism la o persoană? În ce mod?

5. **Lucrul în grupuri mici.** Discutați și identificați modul, prin care sunt legate patriotismul și sentimentul de responsabilitate pentru propria țară.
6. Filozoful american din secolele XIX—XX George Santayana a spus „picioarele omului trebuie să fie înrădăcinate în pământul natal, dar ochii să vadă întreaga lume”. Cum înțelegeți această afirmație?
7. Pregătiți un mesaj despre realizările semnificative ale femeilor și bărbaților ucraineni.
8. Pregătiți un proiect educațional individual „Cum îmi manifest dragostea pentru Patria Mamă” și pentru lecția de generalizare a Capitolului III și prezentați-l clasei.

Dezvoltăm deprinderile morale

Bucurie împărtășită Vasyl Sukhomlynskyi

Astăzi Katerina este foarte fericită. Tatăl ei a fost bolnav timp de un an. A fost în spital, a suferit trei operații. Mama și Katerina au trecut prin momente grele. Nu o dată i s-a întâmplat Katerinei să se trezească noaptea și să-și audă mama plângând încet.

Dar astăzi tata este deja la serviciu. Sanătos și vesel.

Ochii fetei străluceau de bucurie. Ajungând la școală, fetița s-a întâlnit în curte cu doi colegi de clasă: Petrică și Gicu. S-a întâlnit și le-a împărtășit bucuria:

— Tatăl meu s-a însănătoșit...

Petrică și Gicu, uitându-se la Katerina, au ridicat din umeri surprinși și, fără să spună nimic, au alergat după minge. Katerina s-a dus la fetele, care se jucau în clasă.

— Tatăl meu s-a însănătoșit,— a spus ea și ochii ei străluceau de bucurie.

O fată, Nina, a întrebat surprinsă:

— S-a însănătoșit — și ce?

Katerina a simțit că un nod greu se ridică din piept la gât și i-a devenit dificil să respire. S-a dus la plopul din capătul curții școlii și a plâns.

— De ce plângi, Katerina? — a auzit vocea liniștită și blândă a lui Costea, un băiat tăcut, colegul ei de clasă.

Katerina a ridicat privirea și a răspuns plângând:

— Tatăl meu s-a însănătoșit...

— Vai, ce bine! — S-a bucurat Costea. — În păduri-cea de lângă casa noastră au înflorit ghioceii. Hai să mergem după lecții, să culegem niște ghiocei și să-i aducem tatălui tău.

Bucuria strălucea în ochii Katerinei.

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

1. Cum înțelegeți titlul povestirii — „Bucurie împărtășită”? Cum se numește capacitatea unei persoane de a împărtăși emoțiile altora?
2. De ce, după răspunsul Ninei, Katerina a simțit „un nod greu că se ridică din piept la gât și i-a devenit dificil să respire”? Ce emoție a avut?
3. Cum a reacționat Costea la noutățile Katerinei? Ce cuvânt poate fi folosit pentru a descrie reacția lui?
4. A cui reacție — a Ninei sau a lui Costea — credeți că este mai potrivită? De ce?
5. De ce, după părerea voastră, Katerina era fericită la sfârșitul povestirii?

CAPITOLUL IV PROGRESUL OMULUI ÎN VIAȚĂ

§ 13. Dezvoltarea personală

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați ce este dezvoltarea personală și cum are loc;
- să determinați rolul învățământului și hobbyurilor în viața unei persoane;
- să stabiliți care calități personale au un rol important în timpul formării și maturizării unei persoane.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Dați exemple de dezvoltare umană.
2. Ce rol are învățământul în viața voastră?
3. Numiți activitatea (sport, artă, etc.) căreia îi dedicați timpul vostru liber. De ce?
4. Ce este personalitatea?

1. Ce este dezvoltarea personală și cum are loc

Creșterea și dezvoltarea unei persoane, sau **dezvoltarea personală**, este asociată cu anumite schimbări pozitive care au loc în interiorul său. Acestea sunt tot ceea ce se schimbă la o persoană cu vârsta, sub influență externă, se formează ca urmare a activităților comune cu alții și se dezvoltă independent.

DICȚIONAR

Dezvoltarea personală este un proces de schimbări pozitive sub influența factorilor externi și interni, datorită cărora o persoană devine partea fericită, de succes și autosuficientă a unei anumite comunități sociale.

Dezvoltarea personalității are loc în timpul vieții unei persoane

Dezvoltarea personală are loc în toate etapele vieții unei persoane în conformitate cu caracteristicile sale — bebeluș, copil, adolescent, tânăr, adult. Este important ca dezvoltarea să aibă loc ținând cont de capacitățile naturale ale unei persoane.

Eforturile active, conștiente ale persoanei sunt necesare pentru dezvoltarea personală de succes. Mai întâi apare o idee, apoi se formează o intenție, iar pe baza ei este stabilit scopul. Pentru a atinge acest scop persoana depune eforturi mari.

COMPONENTELE DEZVOLTĂRII PERSONALE ACTIVE

EFFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările.

1. Stabiliți asemănările și deosebirile în dezvoltarea personală, în timpul grădiniței și claselor primare.
2. Dați exemple de manifestare a influențelor externe și a proceselor interne în dezvoltarea voastră personală.

2. Rolul învățământului în viața unei persoane

Învățământul are un rol important în procesul de dezvoltare personală. Studiind, persoana dobândește cunoștințe, deprinderi și competențe necesare pentru aplicarea în practică.

Procesul de învățare se desfășoară de-a lungul vieții unei persoane, sub diferite forme, care diferă prin conținutul lor.

DICȚIONAR

Învățământul — *aici*: o activitate, care vizează dobândirea și asimilarea de cunoștințe, deprinderi și abilități.

DATE INTERESANTE

În Biblie sunt învățăturile regelui Solomon pentru fiii săi, unde îi îndeamnă să învețe din greu și le spune că rezultatul folosirii cunoștințelor dobândite va fi înțelepciunea. Aceasta este una dintre numeroasele mărturii că omenirea a apreciat rolul și importanța învățământului încă din cele mai vechi timpuri.

Importanța învățământului pentru dezvoltarea personală constă în faptul că îi oferă omului posibilitatea de a cunoaște lumea înconjurătoare și de a-și construi comportamentul conform situațiilor.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în grupuri mici.

Discutați și îndepliniți însărcinarea.

Identificați rolul învățământului din clasele primare în dezvoltarea personală.

Educația este o parte esențială a dezvoltării personale a unei persoane

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Învățați, frații mei, gândiți, citiți.

Taras Șevcenko, poet ucrainean din sec. XIX.

3. Interese și hobbyuri

Pentru dezvoltarea personală este important ca omul să aibă o idee adecvată despre **interesele** sale.

DICȚIONAR

Interesul este atitudinea pozitivă sau negativă față de cineva sau ceva, specifică unei persoane.

Interesele umane sunt împărțite în vitale importante, esențiale și secundare. Interesele importante vitale ale unei persoane sunt: viața, siguranța, sănătatea, hrana, libertatea, etc. Cele esențiale includ: posibilitatea de a obține studii, de a avea o locuință, o familie, etc. Cele secundare includ dorința de lux, mâncare rafinată, etc.

Fără satisfacerea primului grup de interese, o persoană nu va putea exista în mod normal. Interesele din al doilea grup sunt necesare pentru dezvoltarea sa deplină. Al treilea grup de interese include însă capricii exagerate, care nu sunt importante pentru existența umană.

Interesele vitale ale unei persoane coincid cu necesitățile sale de bază

Capacitatea de a distinge interesele, în funcție de sensul lor, permite unei persoane să-și construiască cu succes viața și să obțină armonie cu societatea și statul.

Un număr semnificativ de oameni au **hobbyuri** sau interese, cu care se ocupă cu plăcere în timpul liber.

DICȚIONAR

Hobby este activitatea preferată a unei persoane cu care se ocupă în timpul liber.

Hobbyul este ocupația, căreia persoana își dedică de bunăvoie timpul liber. O astfel de pasiune este un mijloc de a depăși oboseala, iritația și ajută la dezvoltarea viziunii asupra lumii a omului. Dacă hobbyul unei persoar-

Ce hobby-uri sunt reprezentate în imagini? Ce alte interese și hobby puteți numi? Ce hobby aveți și care ați dori să le încercați?

ne este legat de sport, acesta va contribui la îmbunătățirea condiției sale fizice. Pasiunile, legate de artă dezvoltă gustul artistic al unei persoane, percepția frumuseții lumii înconjurătoare.

DATE INTERESANTE

Potrivit unei anchetări realizată în 2018 de compania ucraineană de cercetare sociologică Research & Branding Group, hobby au 30% de ucraineni. Cele mai populare hobbyuri sunt: tricotatul sau broderia; sportul; lectura; grădinăritul.

4. Formarea și maturizarea omului

Vă așteaptă o perioadă interesantă de formare și maturizare. După ce o depășiți, dintr-un adolescent și un tânăr veți deveni **un adult**. Atunci veți avea toate drepturile și îndatoririle de cetățean al țării noastre.

DICȚIONAR

Adultul este o persoană care a atins o anumită vârstă de maturitate.

Depășirea cu succes a procesului de formare și maturizare depinde în mare măsură de pregătirea voastră pentru acest lucru, de conștientizarea că puneți temelia viitorului vostru. Trebuie să rețineți că succesul acestui proces este determinat de **independența, perseverența și cu scopul bine determinat**.

DICȚIONAR

Independența este capacitatea unei persoane de a se baza pe sine în rezolvarea problemelor.

Perseverența este capacitatea de a continua munca începută, depășind obstacolele care apar.

Persoana care are **un scop bine determinat** aspiră la realizarea acestuia.

Succesul necesită eforturi independente și persistente în învățământ, antrenament, etc.

Amintiți-vă sau aflați din surse suplimentare despre o carte, un film sau un desen animat dedicat temei atingerea scopului. Discutați cu colegii.

PSIHOLOGIA ÎN UCRAINA

După părerea cercetătoarei ucrainene moderne Maria Zholtykova, independența este „capacitatea de a determina în mod independent scopuri, dorințe, necesități și de a le îndeplini, de a rezolva probleme, contând doar pe puterile proprii”.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Alcătuiți o povestire despre un personaj imaginar, care dă dovadă de independență, perseverență și are un scop bine determinat în acțiunile sale.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

O picătură de apă sapă piatra nu prin putere, ci prin căderea neîncetată.

Ovidiu, poet roman antic

Este posibil să trebuiască să luptați de mai multe ori pentru a câștiga lupta.

Margaret Thatcher, activistă britanică din sec. XX.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Ce este dezvoltarea personală și în ce constă sensul ei?
2. Pregătiți o povestire cu argumente pe tema „Dezvoltarea personală este importantă pentru că...”.
3. Creați un „nor de cuvinte” sau un ciorchine pentru noțiunea „învățământ”.
4. **Lucrul în perechi.** Realizați un interviu cu părinții/membrii familiei sau colegii de clasă, punând următoarele întrebări: 1) Care sunt interesele și hobby-urile voastre? 2) Cum vă afectează viața? Prezentați rezultatele colegilor.
5. Antreprenorului american Henry Ford îi aparține expresia: „Cel mai bun loc de muncă este un hobby bine plătit”. Explicați cum înțelegeți. Sunteți de acord cu această afirmație? De ce?
6. Discutați pe tema „De ce învățământul este parte integrantă a vieții umane?”.
7. Exprimați-vă părerea argumentând cuvintele profesorului ucrainean din secolul XIX Kostyantyn Ushinsky: „Individualitatea gândirii elevului este singura bază solidă a oricărui studiu de succes”.
8. Pregătiți o expoziție-prezentare „Hobbyul meu”.
9. Dați exemple de manifestări de independență, perseverență și de scop binedeterminat în acțiunile colegilor.

§ 14. Cum își realizează oamenii scopurile în viață

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați care sunt scopurile, planurile și perspectivele vieții;
- să învățați cum trebuie să luați decizii;
- să stabiliți trăsăturile procesului de creare a planurilor, în ceea ce privește atingerea scopurilor în viață.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Ce este scopul?
2. Cum definiți scopul și vă îndreptați spre realizarea lui?
3. Ce trăsături, după părerea voastră, ar trebui să fie inerente planului de viață al familiei?

1. Scopuri, planuri și perspective de viață

Fiecare om are **scopuri în viață**. În timpul vieții, de obicei, ele se schimbă: unele își pierd importanța sau se realizează, în schimb apar altele.

Aceste **planuri în viață** reflectă intenția lor de a trăi viața într-un anumit fel. Spre deosebire de scopurile vieții, planurile în viață sunt mai generale și mai puțin concrete. De aceea, majoritatea oamenilor vorbesc mai des despre planurile lor de viață decât despre scopurile în viață.

DICȚIONAR

Scopurile în viață sunt principalele sarcini pe care o persoană încearcă să le realizeze în viața sa.

Planuri în viață — planificarea pentru o anumită perioadă de timp de către o persoană, pentru a se îndrepta către scopurile sale în viață, ținând cont de importanța acestora pentru el și de posibilitățile de realizare.

Pe baza scopurilor și planurilor unei persoane, se formează ideea **despre perspectivele în viață**. Perspectivele reflectă ideea unei persoane despre viitor, ca o legătură

între planurile sale de viață și viața reală. De exemplu, tineretul modern alege viitoarele profesii, ținând cont de previziunile specialiștilor referitor la dezvoltarea mondială.

DICȚIONAR

Perspective în viață — viziunea unei persoane asupra viitorului său, care reflectă legătura dintre planurile sale în viață cu starea societății și a statului.

ETICA ÎN UCRAINA

Cercetătorul ucrainean contemporan Dmytro Hutsol definește următoarele trăsături ale scopurilor în viață ale unei persoane. Scopurile pot fi inspirate din exterior (de părinți, școală, alți oameni) și proprii (ceea ce ne dorim personal să reușim). Scopurile pot fi explicite (înțelese de toată lumea) și implicite (nu prea înțelegem încotro mergem, dar există un obiectiv). După timp și durată, D. Hutsol împarte scopurile în viață în următoarele tipuri: de termen lung (prevăzute pentru 5-15 ani – întemeierea familiei, creșterea copiilor, etc.), de termen mediu (de la 3 luni la 3 ani – însușirea limbii engleze, terminarea cursurilor de broderie, etc.) și urgente zilnice (telefonarea, înscrierile sau înregistrările, trimiterea materialelor, etc.).

Scopurile dau vieții sens și ajută o persoană să-și găsească drumul

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea.

1. Stabiliți scopurile activității voastre la una dintre disciplinele școlare (la alegere) și modalitățile de realizare a acestora.
2. Creați proiectul unei hărți-plan, pentru a realiza un anumit scop în viață (la alegere).

2. Cum se iau deciziile

Fiecare persoană trebuie să ia decizii diferite în viața sa. Când să vă faceți temele, cum să vă gestionați timpul liber, cu cine să petreceți timpul — acestea sunt deciziile, pe care probabil că deja a trebuit să le luați. În general, informațiile despre posibilele consecințe și influența lor asupra vieții, au un rol important în luarea deciziilor. Consecințele pot fi diferite: de la cel mai simplu „dacă eu nu-mi fac temele, voi lua o notă mică” la complicat „decalajul din cunoștințele mele din cauza temelor pentru acasă neîndeplinite mă va împiedica să trec cu succes examenul și să pot învăța la instituția aleasă de învățământ superior”.

Procesul de luare a deciziilor poate fi programat. Puteți folosi o metodă cunoscută sub numele de „Pătratul lui Descartes”. Împărțiți o foaie de hârtie în patru pătrate, fiecare având sensul său:

- consecințele pozitive dacă decizia este luată;
- consecințele pozitive dacă decizia nu este luată;
- consecințele negative dacă decizia este luată;
- consecințe negative dacă decizia nu este luată.

CE SE VA ÎNTÂMPLA, DACĂ ACEASTA VA AVEA LOC?	CE SE VA ÎNTÂMPLA, DACĂ ACEASTA NU VA AVEA LOC?
CE NU SE VA ÎNTÂMPLA, DACĂ ACEASTA VA AVEA LOC?	CE NU SE VA ÎNTÂMPLA, DACĂ ACEASTA NU VA AVEA LOC?

„Pătratul lui Descartes”

În fiecare pătrat se înscriu consecințele corespunzătoare. „Pătratul Decartes” vă permite să vă organizați gândurile și să vedeți clar toate opțiunile posibile pentru desfășurarea evenimentelor.

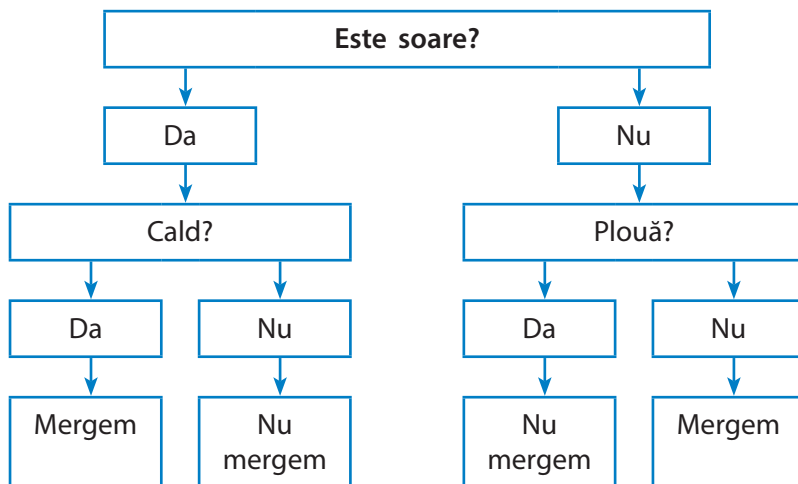

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Alegeți o problemă și propuneți modalități de a o rezolva folosind metoda „Pătratul Decartes”.

O altă metodă este „Arborele deciziilor”. Această metodă se numește astfel, deoarece opțiunile — „ramurile” — pornesc de la problema principală — „trunchi”. Este potrivit pentru acele cazuri în care nu există multe posibilități de a rezolva o problemă, dar acestea trebuie organizate.

Mergem la o plimbare?

„Arborele deciziilor”

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinarea. Creați propriul „arbore al deciziilor”, alegând independent întrebarea care vă interesează.

OBSERVAȚI

Sfaturi de la psihologi cu privire la luarea deciziilor

- Nu vă fie frică de greșeli și eșecuri, asumați-vă riscuri rezonabile, echilibrate.
- Amintiți-vă că este mai bine să luați o decizie după un somn bun, într-o stare calmă (pentru a nu fi distras de gânduri străine).
- Utilizați metode speciale care vă vor ajuta să luați decizii.

3. Planificarea scopurilor în viață

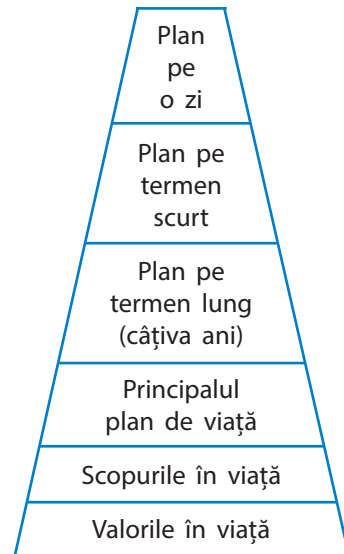
În prezent, în societate **planificarea** principalelor evenimente **din viață** câștigă popularitate. Desigur, acest lucru nu garantează că totul în viața unei persoane se va întâmpla conform planului său, dar va reduce semnificativ impactul evenimentelor aleatoare nedorite.

DATE INTERESANTE

Cercetătorii consideră că prima persoană celebră, care a început să-și planifice viața a fost savantul american din secolul XVIII — Benjamin Franklin. Sistemul de planificare a vieții, propus de el, se numește acum „piramida lui Franklin”. Conținutul său constă în faptul că o sarcină principală este împărțită în altele mai mici, iar acestea, la rândul lor, în altele și mai mici, etc. (de la mai mare la mai mică).

Sistem de management al timpului conform lui B. Franklin

DICȚIONAR

Planificarea vieții este crearea unui plan al vieții specific pentru trei, cinci, zece ani și nu numai, în care sunt determinate scopurile unei persoane.

Pentru ce ar trebui să vă planificați viața? Fiecare persoană are la dispoziție 24 de ore pe zi. Însă oricum, unii dovedesc să facă mai mult, iar alții — mai puțin. Planificarea este cea care ajută o persoană să poată folosi timpul în mod rațional și să își poată construi viața în mod independent.

Trebuie să vă gândiți la faptul cum vă poate ajuta planificarea să vă organizați viața. În acest caz se recomandă să începeți de la cel mai simplu lucru — să stabiliți o listă de sarcini și activități pentru ziua următoare. De exemplu, planificați cum să vă odihniți după școală, să faceți temele pentru acasă, să vizitați secția de sport, etc. Puteți trece treptat la planificarea pentru termen mai lung. De asemenea, este posibil să planificați ceea ce veți face în timpul vacanței, astfel încât să fie interesantă și semnificativă.

Capacitatea de a vă planifica lucrurile vă permite să împărțiți și să utilizați timpul în mod eficient și, ca urmare, o să reușiți să faceți mai multe

DATE INTERESANTE

Este dificil să începeți imediat să vă planificați viața pentru perioade lungi.

Puteți începe de la cele mici — aptitudinea de gestionare a timpului. Încercați să monitorizați cât timp faceți un anumit lucru — acest lucru oferă capacitatea de a controla timpul, veți înțelege unde și cum este folosit.

Există multe modalități de a vă organiza lucrul, evidențiindu-le pe cele mai importante. De exemplu, puteți face

liste cu mai multe categorii: „A” — chestiuni urgente și obligatorii, „B” — mai puțin importante și „C” — care deocamdată pot fi amânate.

Această grupare este utilă pentru a ști ce trebuie de făcut mai întâi. Experiența arată că efectuarea mai multor sarcini în același timp este inefficientă. Este mai bine să începeți alt lucru, atunci când l-ați finalizat pe cel anterior.

O componentă importantă a planului pentru viitor trebuie să fie dezvoltarea personală. Este necesar să realizați ce veți face pentru aceasta: astăzi, mâine, săptămâna viitoare, în lunile următoare. Beneficiul unei astfel de planificări constă, cel puțin, în faptul că nu veți amâna lucrurile pentru mai târziu, ci vă veți conduce de regula să faceți totul la timp.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Viața este ceea ce se întâmplă în timp ce ești ocupat să faci alte planuri.
John Lennon, cântăreț și muzician britanic din sec. XX.

Întotdeauna am făcut lucruri pentru care nu eram îndeajuns pregătită. Aceasta este o șansă de a crește profesional. Te gândești: „Uau, nu sunt sigură că pot face asta”, însă o faci, pășind înainte.

Massey Mayer, director general al companiei „Yahoo”

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. De ce este important pentru o persoană să aibă scopuri în viață?
2. Pregătiți un discurs pe tema „Scopurile mele în viață sunt...”.
3. Cum diferă planurile în viață de perspectivele în viață?
4. Descriind problema deciziilor savantul german al secolului XX. Hans-Georg Gadamer a susținut că „rezolvarea unei probleme este calea către cunoaștere”. Cum înțelegeți această afirmație? Sunteți de acord? De ce?

5. În Japonia există un proverb: „Nu luați decizie, după ce ați ascultat doar o parte”. Cum considerați, ce-i avertizează pe cei care iau astfel de decizii?
6. Întocmiți planuri provizorii pentru activitățile voastre pentru următoarea zi, săptămână, lună, an. Pe baza acestora, explicați diferența dintre planificarea activităților pe termen scurt și pe termen lung.
7. Pregătiți un proiect „Planurile mele în viață pentru viitorul Ucrainei” pentru lecția de generalizare a Capitolului IV și prezentați-l clasei.
8. Antreprenorul și politicianul american modern Michael Bloomberg a avertizat: „Nu vă faceți prea multe planuri pe termen lung”. Cum credeți, în ce constă pericolul unui număr de planuri pe termen lung? Vi se pare utilă această avertizare? De ce?
9. **Lucrul în perechi.** Discutați și exprimați o atitudine justificată față de următoarea afirmație: „Oamenii mari își stabilesc scopuri; alți oameni își urmează propriile dorințe” (Washington Irving, scriitor american din secolele XVIII-XIX).
10. Poetul german din secolele XVIII-XIX Friedrich Schiller credea că „o persoană crește pe măsură ce cresc scopurile sale”. Explicați cum înțelegeți. Dați exemple care vă susțin părerea.
11. **Discuție colectivă.** Sunteți de acord cu părerea poetului roman antic Publia Syra: „Nu este bună decizia, care nu poate fi schimbată”. Explicați-vă părerea și dați exemple corespunzătoare.
12. Președintele SUA Franklin Roosevelt credea că „singurul obstacol în calea realizării planurilor noastre pentru mâine pot fi îndoielile noastre de astăzi”. Confirmați corectitudinea afirmației date sau negați, aplicând propria experiență de planificare a vieții.

§ 15. Succese și eșecuri în viața umană

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați ce este succesul și ce rol are în viața unei persoane;
- să stabiliți ce este eșecul ca componentă a vieții umane;
- să determinați ce cauzează succesul și eșecul în dezvoltarea educațională a voastră.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Cum înțelegeți, ce sunt succesul și eșecul?
2. Este posibilă viața fără succese sau fără eșecuri? De ce?
3. Ce este dezvoltarea personală?

1. Succesele în viața omului

Componentele dezvoltării personale a oricărei persoane sunt **succesele** și eșecurile sale. Poate că ați auzit adesea expresia „el are succes” sau „ea este o persoană de succes”. Desigur, înțelegerea succesului de către fiecare persoană este diferită și se manifestă diferit. Dar sunt unite de faptul că reflectă realizările unei persoane în sfera vieții pe care o consideră importantă pentru sine. Pentru unii, înseamnă învățarea de noi abilități (conducerea unei mașini, învățarea unei limbi străine etc.), pentru alții înseamnă creșterea în carieră, iar pentru alții înseamnă obținerea de venituri mai mari, etc.

DICȚIONAR

Succesul este o consecință pozitivă a activității umane într-un anumit domeniu; faptul de a atinge scopul stabilit.

Deseori, ideile de bază despre succes se formează la o persoană în copilărie pe baza exemplilor din familie și mediul apropiat. Totodată, își face o închipuire despre modalitățile de realizare a succesului.

LUCRUL CU SURSA

Din discursul cofondatorului rețelei de televiziune „Tastemade” (SUA) Joe Perez

...Trebuie să iubiți ceea ce faceți. Pentru a obține succesul într-un domeniu, trebuie să deveniți obsedați, să vă dedicați total la ceea ce faceți. Nu contează cât succes poate avea businessul vostru, trebuie să vă mulțumiți cu realitatea. Trebuie să aspirați la mai mult și mai bun...

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările.

1. Ce, potrivit autorului sursei, este necesar pentru a obține succesul?
2. Împărtășiți părerea lui Joe Perez despre calea unei persoane către succes? De ce?

ETICA ÎN UCRAINA

Potrivit cercetătorilor ucraineni Oleksandr Romanovsky și Valentina Mykhailychenko, „omul are dorința înăscută de a obține succesul — este ceva la fel de natural pentru el ca respirația... Succesul este realizarea constantă a scopurilor pe care ni le-am propus și care sunt extrem de importante pentru noi. ...[Dezvoltarea personală] este calea cea mai scurtă și mai eficientă către succes și bunăstare, deși uneori pare lungă”.

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările.

1. Comparați ideile voastre despre succesul în viață.
2. Formulați mai multe caracteristici ale succesului unei persoane în viață.

DATE INTERESANTE

În diferite orașe ale Ucrainei au loc anual în timpul vacanței de vară — „Școlile de succes” pentru adolescenți. În timpul lecțiilor se descoperă principalele componente ale succesului, se perfecționează capacitățile de a comunica și de a atinge scopul.

Fiecare persoană înțelege în felul său ceea ce înseamnă succes, reușită și o viață de succes. Nu trebuie să comparați succesele în diferite domenii ale vieții și să considerați unele dintre ele mai „de succes” decât altele

2. Eșecuri în viața umană

Alături de succese, activitatea umană este însoțită de **eșecuri**. Totuși, așa cum a remarcat unul dintre savanți: „Eșecul ar trebui să fie învățătorul nostru, nu sicrierul nostru!”. Nu există persoană care nu a eșuat niciodată în viață. Ideea este cum trebuie perceput. Eșecul oferă experiență care permite să obțineți succes în următoarea încercare. Este necesar să învățați din greșelile proprii și să mergeți în continuare către victorie.

DICȚIONAR

Eșecul este finalizarea nereușită a ceva; faptul că o persoană nu și-a atins scopul stabilit.

Fiecare om are eșecuri. O modalitate de a face față sentimentelor negative, în caz de eșec, este să le împărtășiți cu oamenii în care aveți încredere

EFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în perechi. Discutați și efectuați însărcinările.

1. Politicianul britanic din secolului XX — Winston Churchill a spus: „Succesul este o mișcare de la eșec la eșec fără a pierde entuziasmul”. Sunteți de acord? Explicați-vă părerea. Argumentați răspunsul.
2. Dați exemple din opere artistice, filme, viața voastră sau din viața colegilor, când eșecurile au ajutat o persoană să avanseze.

OBSERVAȚI

Cum să faceți față eșecului

1. Să recunoașteți că de data aceasta nu ați reușit să vă atingeți scopul.
2. Să vă acceptați propriile emoții negative, cum ar fi rușinea sau dezamăgirea.
3. Să înțelegeți că starea voastră de depresie este temporară.
4. Nu vă grăbiți să renunțați la scopul vostru sau la o activitate după eșec.
5. Să vă analizați propriile acțiuni și circumstanțe, să determinați motivele eșecului.
6. Să vă planificați următorii pași pentru a obține succesul.

3. Succese și eșecuri în învățământ

Fiecare dintre voi a avut multe succese la școală, dar totodată ați avut și eșecuri. Va fi util să discutați împreună în clasă despre evoluția proprie în învățământ, identificând motivele succeselor și eșecurilor. O astfel de analiză va ajuta la alegerea modalităților de dezvoltare a succeselor și de depășire a eșecurilor în viitor.

OBSERVAȚI

Pentru a face față eșecurilor, nu negați propriile emoții și sentimente: furia, tristețea sau dezamăgirea, dar, în același timp, nu vă concentrați asupra lor. Gândiți-vă că aveți doar o zi, pentru a trăi aceste emoții. După aceea, promiteți că veți renunța la aceste sentimente și că veți începe o nouă zi de la o pagină curată. Discutați problemele voastre cu oameni în care aveți încredere.

Amintiți-vă că în fața voastră aveți multe posibilități, iar faptul că ați greșit o dată sau de mai multe ori nu este un motiv să renunțați. Gândiți-vă ce anume v-a cauzat eșecul de data aceasta, ce concluzii puteți face. Astfel veți transforma experiențele neplăcute într-o lecție de viață utilă.

EFFECTUĂM ÎMPREUNĂ

Discuție colectivă.

Discutați și analizați evoluția proprie în învățământ pe parcursul anilor de școală, la anumite discipline. Aflați succesele și eșecurile fiecăruia și cauzele lor. Amintiți-vă că afișarea sinceră a problemelor discutate vă va ajuta la rezolvarea acestora.

Discuția colectivă ajută la identificarea cauzelor și la aflarea soluțiilor.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Primiți de la viață doar ceea ce îndrăzniți să cereți. Nu vă fie teamă să ridicați placa.

Oprah Winfrey, prezentatoare TV contemporană americană

Eșecuri vor fi neapărat și modul cum le faceți față este cel mai important indicator al succesului.

James Dimon, director general al companiei JPMorgan Chase

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Este posibil ca o persoană să nu aibă deloc succese sau eșecuri în viața sa? Exprimați-vă părerea.
2. Pregătiți o povestire pe tema „Succesul/Eșecul pentru mine...”.
3. Antreprenorul american, unul dintre fondatorii companiei Microsoft, Bill Gates a spus: „Succesul nu învață nimic. El doar convinge oamenii deștepți că nu pot pierde”. Cum înțelegeți această afirmație? Sunteți de acord? Explicați-vă părerea.
4. **Lucrul în perechi.** Realizați un interviu cu un membru al familiei sau cu un coleg de clasă despre „Eșecurile din viața voastră și depășirea lor”. Elaborati singuri întrebările. Prezentați clasei rezultatele.
5. Discutați problema „Care este rolul eșecurilor în viața umană”.
6. Există un proverb britanic: „Eșecurile — sunt pilonii succesului”. În ce constă conținutul acestui proverb? Alcătuiți câteva proverbe despre rolul eșecului în viața omului.
7. Indicați punctele comune a succeselor și eșecurilor colegilor voștri în evoluția lor în învățământ.

§ 16. Experiența în viața omului

STUDIIND ACEST PARAGRAF, VEȚI PUTEA:

- să aflați ce este experiența;
- să stabiliți sensul experienței în viața omului;
- să determinați rolul învățării reciproce și schimbul de experiență în viața oamenilor.

EXPRIMAȚI-VĂ PĂREREA

1. Cum înțelegeți sensul cuvântului „experiență”?
2. Ce rol joacă schimbul de experiență în viața oamenilor? Dați exemple.
3. Ce forme de schimb de experiență puteți numi?

1. Ce este experiența și valoarea ei în viața omului

În viața fiecărei persoane, există situații, pentru rezolvarea cărora el apelează la **experiența** sa sau la experiența altor oameni. Probabil că ați auzit expresiile „experiență neprețuită”, „experiența este de neînlocuit”, etc. Într-adevăr, experiența dobândită de persoana însăși sau de alte persoane și transmisă acestuia este un ajutor de încredere în viață. Dacă nu ar exista experiența generațiilor, atunci omul ar fi condamnat să descopere mereu unul și același lucru. Experiența proprie indică persoanei, cum a acționat într-o situație similară.

DICȚIONAR

Experiența reprezintă capacitățile și cunoștințele dobândite în timpul vieții și activităților unui individ sau a unei comunități umane.

Experiența ocupă un loc important în viața fiecărei persoane. Mulți oameni celebri, din cele mai vechi timpuri, au acordat atenție acestui lucru.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Experiența este cel mai bun profesor.

Proverb latin

O persoană dobândește cunoștințe și experiență în familie și școală

Ce crezi că este mai important: cunoștințele sau experiența?
Argumentați răspunsul.

Fiecare națiune are multe proverbe și zicători care dezvăluie beneficiile experienței pentru om.

DATE INTERESANTE

Poporul ucrainean a creat multe proverbe și zicători despre experiență. Iată câteva dintre ele:

- Nu-l întreba pe un bătrân, ci întreabă-l pe cel pățit.
- Odată ars, te păzești a doua oară.
- Cine a făcut multe știe multe.
- O băltoacă nu este înfricoșătoare pentru cei care au înotat în mare.

EFACTUĂM ÎMPREUNĂ

Lucrul în grupuri mici. Discutați și îndepliniți însărcinările.

Găsiți aforisme, idei, citate și proverbe despre experiență în sursele suplimentare de informații recomandate de profesor. Discutați modul în care acestea determină importanța experienței în viața omului. Întocmiți o listă de trăsături, care caracterizează acest fenomen. Prezentați clasei rezultatele lucrului în grup, pentru a forma o caracterizare comună a importanței experienței în viața omului.

2. Învățarea reciprocă și schimbul de experiență

Învățământul are un rol important în viața omului. Datorită lui omul însușește cunoștințe, capacități și deprinderi necesare pentru ca o persoană să aibă posibilitatea de a se realiza ca personalitate. Cheia dezvoltării de succes este **învățarea reciprocă** și schimbul de experiență.

DICȚIONAR

Învățarea reciprocă este o formă de organizare a procesului educațional în care participanții săi învață unii de la alții.

Învățarea reciprocă creează posibilități de a dobândi cunoștințe lucrând colectiv. În același timp, permite dezvoltarea independenței de gândire, a limbajului și altor capacități.

Un loc important în viața publică modernă revine diferitelor forme de schimb de experiență (de viață, profesională, etc.). De exemplu, practica medicală într-un spital european este un mijloc de creștere profesională a medicilor din Ucraina, schimbul de experiență cu companii străine cu scopul de a dezvolta racheta ucraineană. Procesele de schimb de experiență au rezultate pozitive pentru ambele părți.

Datorită schimbului de experiențe, ne îmbogățim cunoștințele despre lume, dezvoltăm capacitatea de a empatiza

Deci, vă îndemnăm să nu uitați de beneficiile schimbului de experiență pentru oameni.

MERITĂ SĂ MEDITĂM

Am învățat multe de la mentorii mei, chiar mai mult de la colegii mei, dar mai ales de la elevii mei.

Talmudul, cartea sfântă a evreilor

PEDAGOGIA ÎN UCRAINA

Profesorii ucraineni contemporani au dezvoltat creativ metoda de învățare reciprocă, care a fost propusă pentru prima dată de profesorul Oleksandr Ryvin în 1918. A lucrat predând adolescenților cu vârste cuprinse între 11 și 16 ani în orașul Kornyn, regiunea Zhytomyr. Aproximativ 40 copiii, pe care i-a învățat, lucrau în perechi cu o componentă cu trăsături variabile, unul cu celălalt ca profesor și elev. Deoarece perechile erau compuse din copii de vârste diferite, exista un transfer continuu de cunoștințe de la profesor (conducătorul de învățare reciprocă) către elevii mai mari (asistenții săi) și mai departe către elevii din ce în ce mai puțin pregătiți. O. Ryvin a aplicat această metodă de predare la aproape toate disciplinele.

Școala lui O. Ryvin din Kornyn a existat zece ani. În 2018, comunitatea pedagogică din Ucraina a organizat un eveniment special dedicat aniversării a 100 de ani de la această metodă de învățare reciprocă.

Specialiști din diverse domenii se adună pentru a învăța și a face schimb de experiență. Astfel de evenimente se numesc traininguri, seminare, conferințe

Lecție, lucrul în perechi

Lecție, lucrul în grupuri

DATE INTERESANTE

Dialogurile din „Academie”, care a fost fondată în anul 338 î.e.n., lângă Atena în Grecia, sunt considerate primul exemplu de utilizare cu succes a metodei de învățare reciprocă de către filosoful Platon. Membrii Academiei au fost împărțiți în grupuri: mai în vârstă și mai tineri (profesori și studenți). Procesul de învățare a fost construit pe dialogurile dintre ei.

ÎNTREBĂRI ȘI ÎNSĂRCINĂRI

1. Există un proverb evreiesc: „Experiența este ceea ce oamenii numesc greșeli”. Explicați cum îl înțelegeți. Pe baza unui proverb, explicați importanța experienței în viața umană.
2. **Lucrul în perechi.** Poetul roman antic Ovidiu a scris: „Ai încredere în experiență!”. Discutați și explicați cum înțelegeți acest îndemn și dacă sunteți de acord cu el.
3. Se consideră că nu există experiență de viață care să nu conteze. Scrieți un scurt eseu pe baza acestei afirmații.
4. Realizați un interviu cu un membru al familiei despre rolul împărtășirii experiențelor în viața voastră. Întocmiți singuri întrebările.

5. Pregătiți un discurs, în care să argumentați „Învățarea reciprocă pentru mine...”.
6. Discutați pe tema „Importanța educației în viața unei persoane moderne”.

Dezvoltăm deprinderile morale

„Dacă...”

Joseph Rudyard Kipling

Dacă poți în vijelie să-ți păstrezi întreaga minte
Când își pierd cu toții capul și te fac răspunzător,
Dacă poți să crezi în tine când ceilalți au doar cuvinte
De-ndoială, dar să ții seama de-ndoiala tuturor

Dacă poți s-aștepți și nu ești obosit de așteptare
Și simțit de toată lumea, tu să nu spui o minciună
Și să nu urăști pe nimeni, chiar urât de fiecare
Fără-a-te feri cu mintea sau cu inima ta bună,

Dacă poți visa, și nu ești robul visurilor tale
Dacă poți gândi, dar fără a-ți croi din gând un țel
Biruința sau dezastrul întâlnindu-le în cale
Dacă poți cu-acești fățarnici să te porți mereu la fel,

Dacă poți răbda în tihnă când din vorbele-ți rostite
Ticăloșii fac capcane ca să prindă proștii-n joc,
Să vezi lucruri pentru care ți-ai da viața, năruite,
Și cu-aceleași vechi unelte să le-nalți din nou la loc,

Dacă poți juca la rișcă munca ta de-o viață-ntregă
Și s-o pierzi pe-o lovitură ca s-o iei de la-nceput
Cu aceeași hotărâre și neistovită vlagă
Fără să suspini o vorbă, oricât ai fi de pierdut,

Dacă inima și mușchii îi silești să se-ncleșteze
Și să-și facă datoria când de mult s-au istovit
Să stai dârz când nu-i în tine nici un mușchi
să mai vibreze

Doar voința care-ți strigă: “Stai și luptă neclintit!”

Dacă poți păstra virtutea când vorbești cu biata gloată
Și plimbându-te cu regii să ramâi cu mintea clară,
Dacă dușmani sau prieteni nu te pot jigni vreodată
Și pui preț pe fiecare, nu de tot din cale-afară,

Dacă poți lupta cu timpul care fără milă zboară
Și smulgi vreo șazececi de clipe din minutul
lung și greu,

E al tău întreg Pământul, cu întreaga lui comoară
Însă mai presus de toate, ești un Om, copilul meu!

Traducere de Dan Amedeo Lazarescu

REFLECTAȚI LA CEEA CE AȚI CITIT

1. Poezia dată poate fi considerată un program întocmit de autor, despre modul, cum ar trebui omul să-și atingă scopurile în viață? Explicați-vă părerea.
2. Numiți propunerile referitoare la faptele umane, formulate de autorul poeziei.
3. Ce reguli, după părerea voastră, ar trebui folosite pentru a completa propunerile lui D. R. Kipling? Argumentați oportunitatea lor.

DICȚIONAR

Adultul este o persoană care a atins o anumită vârstă de maturitate.

Agresiunea este un comportament uman care presupune intenția de a face rău altei persoane, care într-o formă extremă poate deveni violență.

Agresivitatea este starea, în care o persoană manifestă supărare, furie, etc.; de asemenea, o trăsătură de caracter exprimată prin atitudinea dușmănoasă a unei persoane față de lumea înconjurătoare.

Amabilitatea este atitudinea respectuoasă și politicoasă față de oameni; comportamentul unei persoane în care se manifestă politețea și curtuozia.

Autoaprecierea (stima de sine) atitudinea omului față de sine și felul cum își apreciază propriile abilități, importanța faptelor sale pentru ceilalți, aprecierea propriilor calități, sentimente, avantaje și dezavantaje.

Autocunoașterea (cunoașterea de sine) este gestionarea de către o persoană a caracteristicilor sale mentale și fizice, înțelegerea de sine a ceea ce se întâmplă de-a lungul vieții sale.

Bullying-ul este un abuz fizic și/sau psihologic sistematic și umilirea comisă împotriva unei anumite persoane.

Bunăvoința este capacitatea și dorința de a face bine altor oameni.

Caracteristicile individuale ale persoanei sunt un ansamblu de caracteristici mentale care disting capacitățile unei persoane de altă persoană: gândirea, memoria, imaginația și particularitățile deprinderilor sale, intereselor și caracterului său, etc.

Caracterul este un ansamblu de trăsături individuale ale unei persoane, manifestate prin atitudinea sa față de sine, față de lumea din jurul său și prin comportamentul său.

Comunicarea este relația între oameni, care include schimbul de informații și dezvoltarea modalităților de interacțiune comună.

Comunicarea nonverbală este forma de comunicare care nu folosește cuvinte și alte simboluri ale limbajului, iar informațiile sunt transmise prin mișcările corpului.

Comunicarea verbală este transferul de informații prin intermediul limbajului oral între un emițător și receptor.

Comunicația este procesul de interacțiune umană în lume.

Conflictul este situația în care interesele a două sau mai multe părți se ciocnesc, și fiecare parte are o poziție diferită de pozițiile celorlalți.

Cunoștințe științifice — cunoștințe care au fost obținute ca urmare a cercetărilor.

Demnitatea este convingerea interioară a unei persoane în propria sa valoare, un sentiment de respect față de sine. De asemenea, noțiunea de „demnitate” poate fi folosită și atunci când o persoană este demnă de o recunoaștere (de exemplu, pentru faptele sale remarcabile).

Dezvoltarea personală este un proces de schimbări pozitive sub influența factorilor externi și interni, datorită căruia o persoană devine partea fericită, de succes și autosuficientă a unei anumite comunități sociale.

Dispoziția este starea emoțională generală a omului.

Dragostea este un sentiment de devotament profund față de cineva sau ceva.

Emoțiile sunt reacțiile umane de durată relativ scurtă la fenomenele din lumea reală sau imaginară.

Empatia este capacitatea unei persoane de a înțelege și de a simți sentimentele altei persoane.

Eșecul este finalizarea nereușită a ceva; faptul că o persoană nu și-a atins scopul stabilit.

Etica — știința care studiază morala.

Eticheta este regula de comportament al oamenilor în societate.

Experiența reprezintă capacitățile și cunoștințele dobândite în timpul vieții și activităților unui individ sau a unei comunități umane.

Hobby este activitatea preferată a unei persoane cu care se ocupă în timpul liber.

Independența este capacitatea unei persoane de a se baza pe sine în rezolvarea problemelor.

Individualitatea este o caracteristică unică, care distinge o persoană de alta.

Influența în comunicare este o situație de comunicare, în care o persoană, depășind rezistența celorlalte, încearcă să o forțeze să facă ceva.

Interesul este atitudinea pozitivă sau negativă față de cineva sau ceva, specifică unei persoane.

Învățământul — aici: o activitate, care vizează dobândirea și asimilarea de cunoștințe, deprinderi și abilități.

Învățarea reciprocă este o formă de organizare a procesului educațional în care participanții săi învață unii de la alții.

Limba este un sistem de simboluri convenționale, care sunt folosite pentru a transmite o combinație de sunete, care au un anumit sens și conținut pentru oameni.

Manipularea — aici: un comportament coercitiv, prin care cineva încearcă să obțină controlul sau puterea în interacțiunea cu altă persoană.

Morala — un ansamblu de norme și principii, folosite de oameni în diverse situații de viață.

Patriotismul este dragostea și devotamentul față de Patrie și popor, respectul pentru moștenirea patrimonială, pentru natura acestei țări.

Perseverența este capacitatea de a continua munca începută, depășind obstacolele care apar.

Persoana — individul care îndeplinește diferite roluri în societate.

Personalitatea este o caracteristică a unei anumite persoane, care include caracterul, viziunea asupra lumii, locul și relațiile în societate.

Perspective în viață — viziunea unei persoane asupra viitorului său, care reflectă legătura dintre planurile sale în viață cu starea societății și a statului.

Planificarea vieții este crearea unui plan al vieții specific pentru trei, cinci, zece ani și nu numai, în care sunt determinate scopurile unei persoane.

Planuri în viață — planificarea pentru o anumită perioadă de timp de către o persoană, pentru a se îndrepta către scopurile sale în viață, ținând cont de importanța acestora pentru el și de posibilitățile de realizare.

Politețea este respectarea bunelor maniere, atenția și amabilitatea în atitudinea unei persoane față de cei din jur.

Respectul este o atitudine favorabilă față de alte persoane asociate cu recunoașterea meritelor și calităților lor pozitive.

Scop bine determinat este un obiectiv pe care o persoană și îl stabilește și se străduiește să-l atingă.

Scopurile în viață sunt principalele sarcini pe care o persoană încearcă să le realizeze în viața sa.

Sentimentele sunt retrăiri umane generalizate despre ceva sau cineva.

Sinceritatea este o trăsătură umană pozitivă asociată cu exprimarea directă, dezinteresată și sinceră a sentimentelor și gândurilor proprii.

Stereotipul este o idee persistentă (adesea falsă) despre oameni, relațiile dintre ei și lumea din jurul lor, care sunt răspândite în societate de mult timp. Stereotipurile negative se numesc prejudecăți.

Succesul este o consecință pozitivă a activității umane într-un anumit domeniu; faptul de a atinge scopul stabilit.

Tactul este capacitatea de a se comporta în conformitate cu eticheta și normele etice.

Temperamentul este o calitate înnăscută a unei persoane, care se manifestă prin modul său specific de a reacționa la evenimentele care i se întâmplă.

Unicitatea este un termen folosit pentru a descrie ceva unic, excepțional.

Valorile morale sunt modele și cerințe morale, care permit determinarea faptelor umane drept corecte și incorecte, bune și rele.

Virtualul este ceva care nu există în lumea reală, dar este creat de imaginația umană sau imitat cu ajutorul altor obiecte. În zilele noastre, este numit virtual, tot ce este legat de computer și de internet.

Virtutea este o calitate morală pozitivă a unei persoane.

Viziunea asupra lumii este un sistem de opinii ale unei persoane asupra lumii și a locului său în ea.

PLANURI-SCHEME PENTRU DIVERSE FORME DE LUCRU

CUM SĂ LUCRAȚI CU PARAGRAFUL DIN MANUAL

1. Citiți titlul paragrafului.
2. Faceți cunoștință cu ceea ce veți putea realiza, studiind paragraful indicat în rubrica „Studiind acest paragraf, veți putea”.
3. Pentru a vă pregăti anticipat pentru lucrul cu conținutul paragrafului, efectuați însărcinările din rubrica „Exprimați-vă părerea”.
4. Citiți textul principal al paragrafului, acordând atenție denumirilor părților acestuia. Reveniți la titlul paragrafului și vedeți dacă îl înțelegeți.
5. Citiți completările textuale ale paragrafului „Observați”, „Date interesante”, „Lucrul cu sursa”, etc.
6. Aflați sensul cuvintelor și termenilor pe care nu îi înțelegeți.
7. Găsiți legătura între materialul paragrafului și informațiile primite la lecție.
8. Dacă textul conține o referire la conținutul unor paragrafe precedente, revizuiți-le.
9. Efectuați însărcinările, care au ca scop formarea capacităților, pe baza paragrafului (rubrica „Efectuăm împreună”).
10. Dacă apar întrebări sau interes pentru problemele discutate, consultați surse suplimentare de informații, recomandate de profesor.

11. Pentru a vă asigura, că ați înțeles și puteți aplica corect materialul, încercați să explicați cu propriile cuvinte denumirea temei din paragraf și a părților sale.
12. Dacă întâmpinați dificultăți, reveniți la textul paragrafului, recitiți fragmente neclare sau întregul paragraf. Pentru ca să înțelegeți mai bine textul, puneți cât mai multe întrebări la fragmentele, care vă provoacă dificultăți.
13. Când lucrați cu textul, amintiți-vă că acesta este materialul pe baza căruia se formează viziunile voastre asupra lumii și capacitățile morale. Dreptul vostru inalienabil este de a face concluzii proprii pe baza materialului studiat.
14. Efectuați însărcinarea și pregătiți răspunsuri la întrebările de la sfârșitul paragrafului conform indicațiilor date de profesor.

CUM SĂ LUCRAȚI ÎN PERECHI

1. Formați perechi.
2. Aflați conținutul însărcinării, pe care trebuie să o efectuați. Dacă nu o înțelegeți, consultați-vă cu partenerul sau cereți ajutor profesorului.
3. Prelucrați materialul propus pentru efectuarea însărcinării.
4. Discutați cu partenerul părerile voastre despre efectuarea însărcinării. Nu vă întrerupeți unul pe altul. Nu încercați să impuneți punctul vostru de vedere partenerului. Dacă nu înțelegeți părerea lui, cereți argumente sau explicații.
5. Pe baza rezultatelor discuției, unul dintre parteneri prezintă soluția comună.

CUM SĂ LUCRAȚI ÎN GRUPURI MICI

1. Formați un grup și distribuiți responsabilitățile. Alegeți pe cineva care va informa auditoriul despre rezultatele lucrului în grup.
2. Faceți cunoștință cu însărcinările pe care trebuie să le efectuați.
3. Conform responsabilităților distribuite între membrii grupului, efectuați însărcinarea. Nu uitați să fiți toleranți față de opiniile celorlalți și să vă asumați responsabilitatea reciprocă pentru lucrul grupului.
4. Prezentați auditoriului rezultatele însărcinării. Dacă există puncte de vedere diferite, anunțați.
5. Completați fișa de evaluare a lucrului în grup.

Fișa de evaluare a lucrului în grup

Fiecare poziție este evaluată de la 0 la 2 baluri.

Nº	Criterii de evaluare	Baluri
1	Ați luat parte activ la lucrul în grup	
2	Ați elaborat propuneri reușite, pe care grupul le-a luat în considerare	
3	Ați susținut alți membri ai grupului, încurajându-i să lucreze	
4	Ați prezentat o idee nouă, care a fost apreciată de ceilalți	
5	Ați rezumat cu succes părerile celorlalți și ați promovat lucrul grupului	
6	Ați prezentat clasei rezultatele lucrului în grup	

CUM SĂ PREGĂTIM UN MESAJ (PREZENTARE CU ARGUMENTE, ORALĂ SAU SCRISĂ)

1. Citiți materialul din manual, pentru care trebuie să compuneți un mesaj/discurs cu argumente.
2. Întocmiți un plan orientativ al discursului vostru.
3. Selectați sursele, pe care le veți folosi pentru a pregăti discursul.
4. Prelucrați sursele, dacă este necesar, concretizați planul.
5. Conform planului, scrieți conținutul mesajului sau punctele principale pentru o prezentare orală.
6. Asigurați-vă că discursul vostru a fost consecutiv, logic și argumentat.
7. Dacă este necesar, selectați materiale ilustrative, diapozitive pentru demonstrarea vizuală, etc.

CUM SĂ PREGĂTIM PROIECTUL EDUCAȚIONAL

Proiectul educațional este un studiu aprofundat independent al unei anumite probleme cu prezentarea (apărarea) ulterioară a rezultatelor muncii.

1. Pregătirea pentru lucrul asupra proiectului.
2. Alegerea unei teme.
3. Determinarea scopului și a obiectivelor proiectului.
4. Căutarea informațiilor în moduri diferite.
5. Efectuarea însărcinărilor proiectului.
6. Pregătirea pentru apărarea proiectului.
7. Apărarea proiectului.
8. Analiza rezultatelor lucrului asupra proiectului.

CUM SĂ DEȚINEȚI O DISCUȚIE

Discuția este o convorbire despre orice problemă controversată, în procesul căreia se discută puncte de vedere diferite, adesea opuse.

1. Este necesar să criticăm ideile, dar nu oamenii care le exprimă. Nu folosiți cuvinte jignitoare despre alte persoane sau despre opiniile lor.
2. Scopul discuției nu este de a determina câștigătorul, ci de a ajunge la o înțelegere.
3. Toți membrii grupului trebuie să fie implicați în discuția problemelor.
4. Fiecare om are dreptul și șansa egală de a-și exprima părerea.
5. Discursurile trebuie să se desfășoare în mod organizat cu permisiunea profesorului.
6. În timpul discuției, participanții își pot schimba poziția sub influența faptelor și a argumentelor.
7. În timpul discuției, este necesar să se întocmească rezultate intermediare și finale.

PLANUL ORIENTATIV PENTRU RECENZAREA RĂSPUNSULUI ELEVULUI

Analizând răspunsul unui coleg de clasă, este recomandabil să luați în considerație următoarele criterii.

1. Completitudinea și corectitudinea prezentării materialului.
2. Înțelegerea ideilor și conceptelor principale și capacitatea de a le formula.
3. Necesitatea plasticii și emotivității.
4. Utilizați în timpul desfășurării conținutului concepte și termeni relevanți.
5. Aplicarea exemplelor corespunzătoare și oportunitatea acestora.
6. Răspunsul consecutiv și logic.

CUPRINS

PREFAȚĂ.....	3
INTRODUCERE	
§ 1. Morala. Etica	5
Dezvoltăm deprinderile morale	13
CAPITOLUL I. UNICITATEA ȘI IREPETABILITATEA OMULUI	
§ 2. Cum devine omul personalitate.....	17
§ 3. Valoarea vieții umane. Demnitatea umană	26
§ 4. Virtuțile umane. Rolul viziunii asupra lumii în formarea personalității	32
§ 5. Necesitățile (nevoile), dorințele și interesele umane.....	38
Dezvoltăm deprinderile morale	43
CAPITOLUL II. COMUNICAREA ÎN VIAȚA OMULUI	
§ 6. Ce este comunicarea și cum influențează asupra sănătății, siguranței și bunăstării umane	45
§ 7. Cum decurge comunicarea.....	51
§ 8. Arta comunicării. Caracteristicile și riscurile comunicării virtuale ..	58
§ 9. Agresivitatea în comunicare. Bullyingul și cyberbullyingul.....	64
Dezvoltăm deprinderile morale	71
CAPITOLUL III. LUMEA EMOȚIILOR ȘI A SENTIMENTELOR UMANE	
§ 10. Emoții și sentimente	73
§ 11. Emoțiile în viața omului.....	79
§ 12. Legătura dintre sentimente și acțiuni. Patriotismul.....	83
Dezvoltăm deprinderile morale	87
CAPITOLUL IV. PROGRESUL OMULUI ÎN VIAȚĂ	
§ 13. Dezvoltarea personală.....	89
§ 14. Cum își realizează oamenii scopurile în viață	97
§ 15. Succese și eșecuri în viața umană.....	105
§ 16. Experiența în viața omului	111
Dezvoltăm deprinderile morale	116
DICȚIONAR.....	118
PLANURI-SCHEME PENTRU DIVERSE FORME DE LUCRU	122

Informații despre utilizarea manualului

№	Numele și prenumele elevului	Anul	Starea manualului	
			La începutul anului	La sfârșitul anului
1				
2				
3				
4				
5				

Навчальне видання

МАРТИНЮК Олександр Олександрович
ГІСЕМ Ольга Олександрівна

ЕТИКА

Підручник для 5 класу з навчанням румунською мовою
закладів загальної середньої освіти

Рекомендовано Міністерством освіти і науки України

Переклад з української мови
Перекладачка Маріела Георгіївна Кирчул
Румунською мовою

Видано за рахунок державних коштів. Продаж заборонено

Підручник відповідає Державним санітарним нормам і правилам
«Гігієнічні вимоги до друкованої продукції для дітей»

Редактор М. В. Короденко. Технічний редактор О. В. Христенко.
Художнє оформлення В. І. Труфена.

Комп'ютерна верстка К. О. Соболева-Зоркіна. Коректорка О. Г. Кирчу.

Формат 70×90/16. Папір офсетний. Гарнітура Шкільна.
Друк офсетний. Ум. друк. арк. 9,360. Обл.-вид. арк. 12,54.
Наклад 1532 пр. Замовлення № 23-12-0401.

ТОВ Видавництво «Атлант»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 7928 від 08.09.2023.
Адреса редакції: 02095, м. Київ, вул. Княжий Затон, 9а, офіс 369.
E-mail: atlant_publishing@ukr.net.

Віддруковано у ТОВ «ПЕТ», вул. Максиміліанівська, 17, м. Харків, 61024.
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи серія ДК № 6847 від 19.07.2019.